РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА НА ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА В БЪЛГАРИЯ 2024

МЕТОДОЛОГИЯ

Консорциум ИОО-С

Октомври, 2024 г.

РЕЙТИНГОВА
СИСТЕМА НА
ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА
В БЪЛГАРИЯ

Настоящата публикация е подготвена от Консорциум „ИОО-С" в изпълнение на договор Д01-262/18.09.2023 г., възложен от Министерството на образованието и науката за изпълнение на обществена поръчка с предмет „Създаване на електронна Национална карта на висшето образование в Република България чрез надграждане и развитие на рейтинговата система на висшите училища"

http://rsvu.mon.bg

Съдържание

ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА РЕЙТИНГОВАТА СИСТЕМА НА ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА В БЪЛГАРИЯ 8

Рейтингова система на висшите училища 2024 г. 8

Индикатори в рейтинговата система 8

Стандартизирани и собствени класации 9

Избор на тежести в стандартизираните класации 10

Фиг. 1. Стандартизирана класация „Комплексна оценка 2024 г.“ 11

Фиг. 2. Стандартизирана класация „Комплексна оценка 2024 г. изкуства“ ... 12

Информация за висшите училища 12

Източници на информация 12

Сравнение между изданията през различните години 14

Изчисляване на резултатите 25

Ограничения и изключения 26

Поставяне на дадено висше училище по дадено професионално направление „под черта“ 26

Липсващи данни по даден индикатор 26

Използване на данни от предходни издания при пресмятане на някои индикатори 27

Ограничения при разработването на индикаторите за наука по данни от Scopus и Web of Science 27

Неразпределените по професионални направления студенти 30

Верификация на акредитационните оценки 31

Верификация на данните, постъпващи от НАЦИД 32

Списък със специалности във висшите училища 32

Индикатори за реализация и връзки с пазара на труда 33

Изключения при пресмятането на средния успех от дипломата за средно образование 33

Как да се използват класациите 33

ПРИЛОЖЕНИЕ I. ОПИСАНИЕ НА ИНДИКАТОРИТЕ В РСВУ 2024 35

Приложение I. ОПИСАНИЕ НА ИНДИКАТОРИТЕ В РСВУ 35

Група „Учебен процес" 36

Индикатор „Институционална акредитация" 36

Индикатор „Програмна акредитация" 36

Индикатор „Специалности за обучение на бакалаври" 37

Индикатор „Специалности за обучение на магистри" 38

Индикатор „Регулирани специалности" 38

Индикатор „Международна мобилност" 38

Индикатор „Съвместни програми с чуждестранни висши училища" 38

Индикатор „Активни съвместни програми с чуждестранни висши училища" 39

Индикатор „Участие в съвместни програми с чуждестранни висши училища" 40

Индикатор „Съвместни докторски програми с чуждестранни висши училища" 40

Индикатор „Ексклузивност на преподавателския състав" 40

Индикатор „Значимост на учебния процес за преподавателите" 41

Индикатор „Интензивност на преподаването" 41

Индикатор „Удовлетвореност от учебния процес" 42

Индикатор „Участие в стажове" 43

Индикатор „Удовлетвореност от стажа/практиката " 44

Индикатор „Оценка на възможностите за мобилност" 44

Група „Научни изследвания" 45

Индикатор „Индекс на цитируемост (на Хирш) по научна област

(Scopus)" **45**

Индикатор „Индекс на цитируемост (на Хирш) без автоцитирания по научна област (Scopus)" **45**

Индикатор „Индекс на цитируемост (на Хирш) по научна област (Web of Science)" **46**

Индикатор „Среден брой цитирания на документ (Scopus)" **46**

Индикатор „Среден брой цитирания на документ (Web of Science)" **46**

Индикатор „Документи, цитирани поне веднъж (Scopus)" **47**

Индикатор „Документи, цитирани поне веднъж (Web of Science)" ... **47**

Индикатор „Статии в научни списания (Scopus)" **47**

Индикатор „Статии в научни списания (Web of Science)" **47**

Индикатор „Доклади от научни конференции (Scopus)" **48**

Индикатор „Доклади от научни конференции (Web of Science)" **48**

Индикатор „Съвместни научни публикации (Web of Science)" **48**

Индикатор „Докторски програми" **49**

Индикатор „Съотношение докторанти към студенти" **49**

Индикатор „Общо средства за НИД на студент" **49**

Индикатор „Привлечени средства за НИД на студент" **50**

Индикатор „Участие на студенти в НИД" **50**

Индикатор „Значимост на научните изследвания за преподавателите" **51**

Индикатор „Интензивност на научната работа" **51**

Индикатор „Ползваемост на научни продукти и услуги от работодатели" **52**

Група „Учебна среда" **53**

Индикатор „Стопански инвентар (в лева на студент)" **53**

Индикатор „Оборудване (в лева на студент)“ 53

Индикатор „Библиотечен фонд на студент” 53

Индикатор „Ползваемост на библиотечния фонд“ 54

Индикатор „Информационно обезпечаване” 54

Индикатор „Учебна застроена площ на студент“ 54

Индикатор „Удовлетвореност от учебната среда“ 54

Индикатор „Значимост на учебната среда за преподавателите“ 56

Група „Социални условия и достъпност” 56

Индикатор „Стипендии“ 56

Индикатор „Студентски общежития” 56

Индикатор „Удовлетвореност от социално-битовите и административни услуги” 57

Индикатор „Значимост на социално-битовите и административни услуги за преподавателите“ 58

Група „Престиж” 59

Индикатор „Среден успех от дипломата за завършено средно образование” 59

Индикатор „Чуждестранни студенти“ 59

Индикатор „Престиж сред студентите” 59

Индикатор „Престиж сред работодатели“ 60

Индикатор „Престиж сред преподавателите“ 60

Индикатор „Първи избор“ 61

Индикатор „Удовлетвореност от избора“ 61

Индикатор „Добих увереност, че ще успея в живота“ 61

Индикатор „Създадох важни контакти и приятелства“ 62

Индикатор „Значимост на престижа за преподавателите“ 62

Група „Реализация на пазара на труда и регионална значимост”..... 63

Индикатор „Безработица сред завършилите” 63

Индикатор „Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание”..... 63

Индикатор „Приложение на придобитото висше образование”..... 64

Индикатор „Принос към осигурителната система”..... 64

Индикатор „Осигурителен доход на завършилите” 64

Индикатор „Облагаем доход на завършилите“ 65

Индикатор „Съотношение на осигурителния доход на завършилите спрямо средната заплата за областта“ 65

Индикатор „Регионална реализация“ 65

Индикатор „Регионална реализация на позиция за висше образование“..... 66

Индикатор „Безработица сред завършилите спрямо средната за региона на висшето училище (съотношение)“ 66

Индикатор „Безработица сред завършилите спрямо средната за региона на висшето училище (разлика)“..... 67

Индикатор “Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в областта“ 67

Индикатор “Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в региона“..... 67

Индикатор „Регионална значимост“ 67

Индикатор „Значимост на реализацията за преподавателите“ 68

ПРИЛОЖЕНИЕ II. МАТРИЦА НА СЪОТВЕТСТВИЯТА МЕЖДУ ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ОБЛАСТИТЕ НА НАУКАТА ПО МЕЖДУНАРОДНА БАЗА ДАННИ SCOPUS, ИЗПОЛЗВАНА В РСВУ 2024 70

ПРИЛОЖЕНИЕ III. АЛГОРИТЪМ ЗА НАБИРАНЕ НА ДАННИ ОТ МЕЖДУНАРОДНА БИБЛИОГРАФСКА БАЗА ДАННИ SCOPUS 2024 74

1. Какво представлява заявката, с която търсим в Скопус? 74

2. Как се проверява H-индексът, който съответства на подадената от Вас скрипт-заявка? 76

3. Как полученият CSV-файл се преформатира в стандартен екселски файл? 78

4. Приложения 78

Табл. 1 Научни области в Скопус 2024 78

ПРИЛОЖЕНИЕ IV. МАТРИЦА НА СЪОТВЕТСТВИЯТА МЕЖДУ ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ОБЛАСТИТЕ НА НАУКАТА ПО МЕЖДУНАРОДНА БАЗА ДАННИ WEB OF SCIENCE, ИЗПОЛЗВАНА В РСВУ 2024 80

ПРИЛОЖЕНИЕ V. СПИСЪК НА ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА, ПОСТАВЕНИ „ПОД ЧЕРТА" В СТАНДАРТИЗИРАНИТЕ КЛАСАЦИИ ПО ПРОФЕСИОНАЛНИ НАПРАВЛЕНИЯ В РСВУ 2024 87

ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА РЕЙТИНГОВАТА СИСТЕМА НА ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА В БЪЛГАРИЯ

Рейтингова система на висшите училища 2024 г.

Актуализираното издание на Рейтинговата системата на висшите училища в България за 2024 година съдържа информация за 51 висши училища (ВУ), които предлагат обучение по стотици специалности, разпределени в 52 професионални направления. Целта на системата е да подпомогне потребителите на образователни услуги в намирането на сравнителна информация за висшите училища. Отчитайки разнообразието в индивидуалните приоритети и интереси на потребителите, системата дава възможност да бъдат правени различни по обхват и вид класации на висшите училища по всяко едно от съществуващите професионални направления. Класациите се изработват на базата на наличните в системата индикатори.

Индикатори в рейтинговата система

Основната информация в рейтинговата система е представена чрез индикатори. Тези индикатори са формирани в резултат на събрана богата статистическа информация от централизирани регистри и проведени анкетни проучвания сред студенти, преподаватели и административни и ръководни служители във висшите училища, както и сред работодатели, които наемат кадри с висше образование. Индикаторите са разделени в 6 тематични групи според основните категории, по които се оценяват висшите училища. Тези групи са: *Учебен процес; Научни изследвания; Учебна среда; Социални условия и достъпност; Престиж; Реализация на пазара на труда и регионална значимост*.

В рейтинговата система има два основни типа индикатори – *рейтингови* и *информационни*. ***Рейтинговите индикатори*** са такива, които могат да се използват за формиране на класации на висшите училища в дадено професионално направление. ***Информационните индикатори*** дават информация за дадено висше училище и неговите професионални направления, но не се използват за изработване на класации. Например, индикаторът *„Брой студенти"* е информационен. Той може да служи за сравнения и дава допълнителна информация за дадено висше училище в дадено професионално направление, но не може да участва във формирането на класации, тъй като само по себе си наличието на по-голям или по- малък брой студенти не е индикация за наличие на по-високо или по-ниско качество на предоставяното образование.

Рейтинговата система съдържа индикатори, обобщени на четирите различни нива:

- Ниво 0: Висше училище
- Ниво 1: Професионално направление в съответното висше училище;
- Ниво 2: Професионално направление на национално ниво;
- .Ниво 3: Национално ниво;

Някои индикатори са пресметнати и на четирите нива, други – на част от тях, а трети – съществуват само на едно ниво в зависимост от познавателния смисъл на всеки от индикаторите. Индикаторите, които са пресметнати за висшите училища като цяло и участват в някакъв вид класация на висшите училища по професионални направления, имат една и съща стойност за всички направления във висшето училище. Индикаторите, пресметнати за

професионалните направления в национален план, не се използват при формирането на класации (стандартизирани или собствени), но по тях могат да се правят сравнения между различните направления в системата на българското висше образование като цяло (но не и между различните висши училища в рамките на едно направление). Тези индикатори носят обобщена информация на ниво професионално направление и могат да се използват за допълнителни сравнения и анализи. Те могат да бъдат разгледани в раздел „Сравнения" на интернет страницата на системата. Индикаторите, пресметнати за цялата страна се използват при сравнението на професионалните направления между тях, те не могат да участват в класации.

– За първи път през 2024 г. в РСВУ се пресмятат индикатори отделно за различните образователно квалификационни степени във висшето образование. Така, освен че са агрегирани на различни нива, индикаторите са пресметнати веднъж за общо и втори път, отделно за различните ОКС.

В системата може да има и такива индикатори, които по различни причини са деактивирани и на настоящия етап не могат да бъдат използвани от потребителите. Подробно описание на рейтинговите индикатори е дадено в **Приложение I**.

Стандартизирани и собствени класации

Класациите на висшите училища по професионални направления в рейтинговата система са два типа – ***стандартизирани*** и ***собствени***. За да бъде направена класация в дадено професионално направление, е необходимо на един или повече от рейтинговите индикатори, както и на групите, от които са селектираните индикатори, да бъде поставена тежест, с която те ще участват във формирането на съответната класация.

Настоящата рейтингова система дава възможност на потребителите да разгледат не само финалното класиране на висшите училища по съответната класация, но и да се запознаят със стойностите на отделните индикатори, включени в избраната от тях класация за всяко училище поотделно. Това може да бъде направено чрез избор на операция „***Детайлно сравнение***" в разделите за класации на интернет страницата на системата.

Стандартизираните класации по професионални направления са изработени на базата на предварително избрани индикатори. Видът и броят на индикаторите, както и тежестите, с които участват в крайната оценка на висшите училища в стандартизираните класации, са определени от експерти след отчитане на множество фактори. Сред тях са контекстът на българското висше образование, надеждността, значимостта и релевантността на отделните индикатори, както и взаимовръзката между тях. Потребителите могат да видят и да се запознаят със стандартизираните класации, но не могат да ги променят.

Собствени класации са класациите, които всеки потребител може самостоятелно да направи, като сам изработи комбинация от рейтингови индикатори с посочени от него тежести. Потребителят може да сравнява и класира висшите училища само по един индикатор, по всички налични индикатори или по избрана от него комбинация от индикатори в зависимост от конкретните си приоритети и интереси. Например, потребителят може да избере професионалното направление „Право" и да поиска да го оцени според индикатора „*Осигурителен доход*" от групата индикатори „Реализация на пазара на труда и регионална значимост" с тежест 50% и индикатора „*Програмна акредитация*" от групата индикатори „*Учебен процес*" също с

тежест 50%. Така ще се получи конкретна собствена класация на базата само на тези два индикатора. Наръчник с подробни инструкции за изработване на класации може да бъде намерен в секцията „***Документи и връзки***". Потребителите имат възможност да изготвят собствена класация и като използват за шаблон тежестите от стандартизираната класация и променят само тези тежести, които желаят. В допълнение, потребителите имат възможност да запазят като шаблон дадена собствена класация и така да я прилагат многократно и по различно време към ра**з**лични професионални направления.

Избор на тежести в стандартизираните класации

Изборът на тежести е важна задача при комплексните класации (класациите, които включват повече от един индикатор). Повечето от възможните класации в настоящата Рейтингова система, включително *стандартизираните класации*, са именно от този тип. Тези класации изискват, освен подбор на индикатори, да бъде определена значимостта (тежестта), с която всеки един от тях ще участва при формирането на оценката на висшите училища в избраното професионално направление.

Тежестите на отделните индикатори и групи от индикатори в *стандартизираните класации* са съгласувани с възложителя на Рейтинговата система. При тяхното определяне са отчетени мнението на различните групи потребители, броят и взаимовръзката между отделните индикатори, както и надеждността на информацията. Взети са предвид и коментарите и обратната връзка, получени от висшите училища и академичната общност след предходните издания на Рейтинговата система. Основната логика при избора на тежести при изработването на стандартизираните класации в Рейтинговата система е, че важните (релевантните) индикатори, за които има надеждна информация, трябва да получат относително висока тежест, докато с намаляване на важността на индикатора и/или на надеждността на данните се намалява и тежестта. По-маловажните индикатори получават малка тежест дори в случаите, в които са много надеждно измерени, защото значението им за оценката на качеството на образованието като процес и продукт не е голямо. Дори най-важните индикатори също могат да получат ниска тежест, когато измерването им не е достатъчно надеждно, защото информацията, получена по такъв начин, крие известна несигурност и не е добре да има решаващо значение. В допълнение към това, при определяне на тежестите се взема предвид броят на индикаторите, които измерват конкретен аспект от дейността на висшите училища и взаимовръзката между тях. Тежестта на отделните индикатори зависи и от тежестта на групите, в които те попадат. Повечето индикатори измерват дейността на висшите училища на ниво професионално направление. Има обаче и такива, които измерват дейността на висшето училище като цяло. В повечето случаи индикаторите от втория тип участват при формирането на стандартизираните класации с по-малка тежест.

Разпределението на тежестите на отделните групи индикатори в стандартизираните класации е показано в следващата графика.

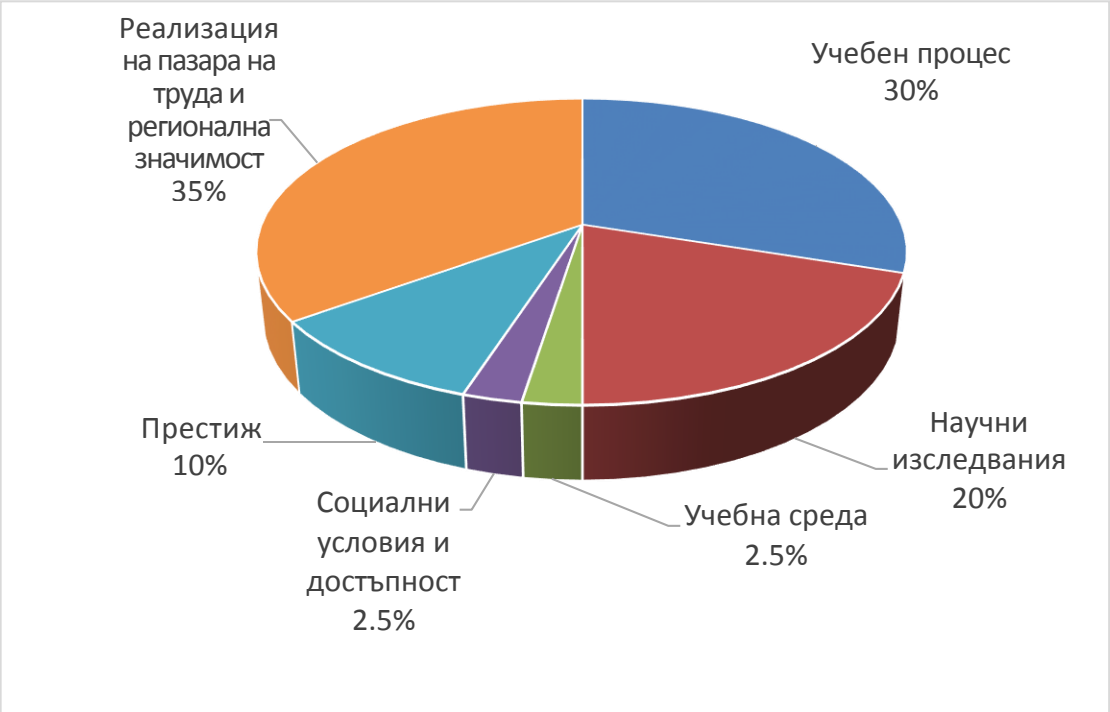

Фиг. 1. Стандартизирана класация „Комплексна оценка 2024 г.“

В стандартизираните класации за всички професионални направления е използвана една и съща система от тежести. Само за три от професионалните направления, в които се изучават различните видове изкуства (Изобразително изкуство, Музикално и танцово изкуство и Театрално и филмово изкуство), е направена и допълнителна модифицирана стандартизирана класация, в която от групата от индикатори за научноизследователски процес е изключена информацията за научни публикации. Тази модификация е свързана с разбирането, че научноизследователската дейност не е относима към изкуствата в същата степен, в която към останалите професионални направления. Неин аналог за тези направления е художествено-творческата дейност, но за нейното измерване са необходими друг тип индикатори, за каквито е трудно да бъдат намерени сравними данни от централизирани регистри или да бъдат събрани по друг начин и каквито в момента не са включени в системата.

Разпределението на тежестите на отделните групи индикатори в модифицираната стандартизирана класация „Изкуства“ за 2024 година е показано в следващата графика:

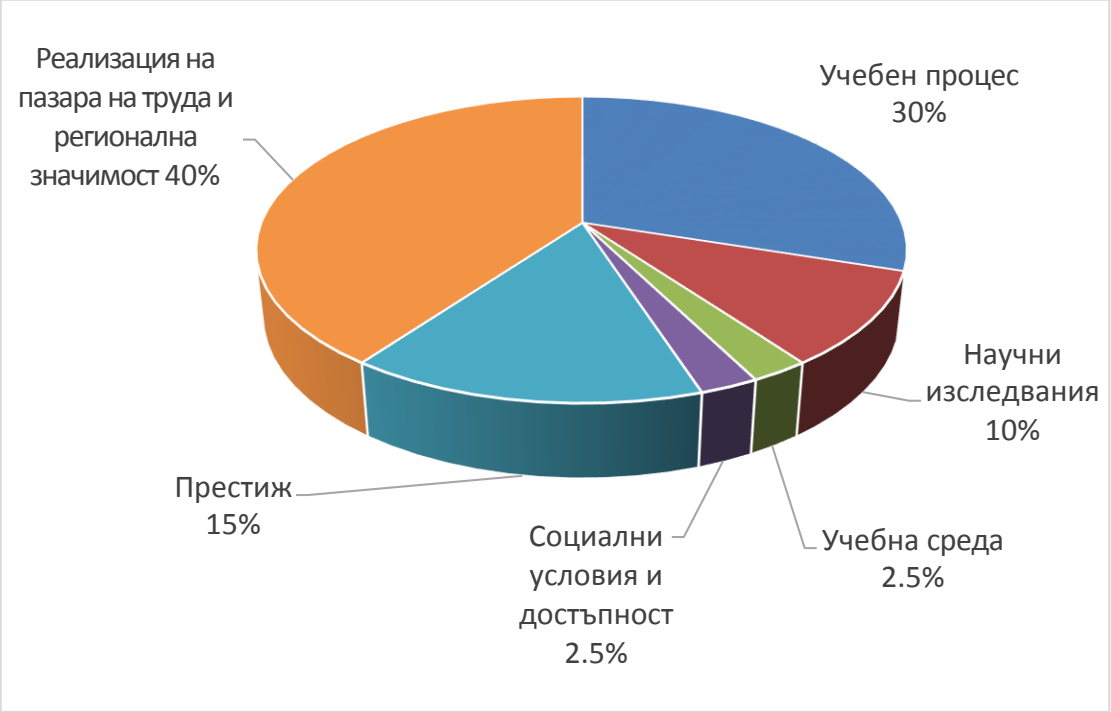

Фиг. 2. Стандартизирана класация „Комплексна оценка 2024 г. изкуства"

Информация за висшите училища

Системата предоставя достъп на потребителите до голям масив от данни за българското висше образование. За разлика от други рейтингови системи, които дават на потребителя достъп само до финалното подреждане (понякога дори само в рангова скала без точки или други количествени резултати), Рейтинговата система на висшите училища в България представлява едновременно и информационна система с възможно най-голяма достъпност на значителна част от първичните данни и прозрачност по отношение на използваните тежести и изчислителни процедури. В Рейтинговата система също така се съдържа допълнителна информация за висшите училища, включително информация за техните адреси и възможности за контакти, както и информация за различните *специалности* и различните *образователно-квалификационни степени*, по които отделните висши училища предоставят обучение във всяко от застъпените в тях професионални направления. За източник на тази информация се използват регистри на МОН, администрирани от НАЦИД[1].

Източници на информация

[1] Данните в Регистъра на всички действащи, прекъснали и завършили студенти и докторанти, който се администрира от НАЦИД, се събират от висшите училища ежедневно и е възможно междувременно да настъпят промени, които да не са отразени в актуалното издание на Рейтинговата система. Възможни са отделни случаи, при които в конкретни споменати специалности и професионални направления на конкретно висше училище да не се предвижда прием на нови студенти и/или понастоящем да не се обучават студенти. Висши училища, за които е констатирана липса на студенти в конкретно професионално направление, не участват в класациите по това направление или са поставени „под черта". При наличието на достатъчно основания, определени специалности и професионални направления (обикновено новосъздадени), в които се предвижда прием на студенти и/или вече има записани такива, не са включени в изданието.

В Рейтинговата система се използват статистически данни от висшите училища и от национални и международни регистри, както и такива, които се събират чрез анкетно проучване на студентското мнение, на мнението на работодатели, преподаватели и административни и ръководни служители във висшите училища. За първи път от 2020 г. насам, през 2024 г. са проведени социологически изследвания, захранващи субективните индикатори в РСВУ.

Данните за всяко издание на РСВУ са валидни към конкретно посочен период и промени, настъпили след този период, не са отразени в системата. **За изданието на Рейтинговата система през 2024 г. са използвани следните източници на информация с валидност към посочените периоди**:

- Данни от **Националния осигурителен институт (НОИ)** за периода май 2023 - април 2024 г., валидни към 31 май 2024 г. Изчислените на тяхна база индикатори са изпратени за преглед до висшите училища през месец юли 2024 г.[2]

- Данни от **Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА)** за регулираните специалности в професионалните направления, за докторските програми, както и за институционалните и програмните акредитации на висшите училища към 1-ви май 2024 г., верифицирани от висшите училища през месец юли 2024 г.

- Данни от **Национален център за информация и документация (НАЦИД)** за студентите[3], докторантите и академичния състав, както и друга информация за висшите училища към месец май-юни 2024 г., верифицирани от висшите училища през месец юли 2024г.
  - ✓ Регистъра на всички действащи, завършили и прекъснали студенти и докторанти (15 май 2024 г.)
  - ✓ Преподавателите на трудов договор (30 май 2024 г.)
  - ✓ Счетоводните индикатори в РСВУ (6 юни 2024 г.)
  - ✓ Специалностите във ВУ (6 юли 2024 г.)

- Данни от Центъра за информационно осигуряване на образованието (ЦИОО) за средния успех на студентите български граждани към месец юни 2024 г.

- Данни за съвместните програми с чуждестранни висши училища, предоставени от **висшите училища (ВУ)** към месец май 2024 г.,.

- Данни от международната база данни **Scopus**[4] към юни 2024[5] г.,

---

[3] Към **действащите студенти** в НАЦИД са включени всички действащи студенти през съответния семестър на съответната учебна година, включително записаните след прекъсване, след преместване от България или от чужбина, пристигнали и заминали по мобилност, възстановили права, завършилите срока на обучение с невзети изпити. Тази бройка е и в публичния Регистър на всички действащи, прекъснали и завършили студенти и докторанти
, който е достъпен от сайта на МОН. В **общия брой студенти** са включени действащите студенти и **студентите процес на дипломиране** – всички студенти, които са семестриално завършили, както и които са отложили дипломирането поради невзет изпит, по собствено желание, по болест, поради бременност и майчинство.

[4] Данните за научните публикации на висшите училища са събрани от международната база данни Scopus (www.scopus.com) и са валидни към юни-юли 2022 г., като изключение правят данните за индексите на цитируемост (на Хирш) на висшите училища, които са актуализирани към септември 2022 г. Проучвания в други продукти на Scopus като ScienceDirect, SciVerse и т.н. могат да предоставят различни резултати, но те не са били ползвани при подготовката на изданието на Рейтинговата система за 2022 година.

[5] Данните за научните публикации на висшите училища са събрани от международната база данни Scopus (www.scopus.com) в периода юни-юли 2024 г., като изключение правят данните за индексите на цитируемост (на Хирш) без автоцитирания по научна област, за които се използват съответните данни от РСВУ 2023 г., поради липса на достъп до такива данни в периода на подготовка на изданието през юни-юли 2024 г. Поради разликата в периодите е възможно за някои ПН на ВУ Н-индексът без автоцитирания да надвиши този, с автоцитирания.

- Данни от международната база данни **Web of Science**[6] към май 2024 г.,.
- Данни от **Националния статистически институт (НСИ)** към март 2024 г.
- Социологическо изследване сред **студенти** – теренната работа е проведена в периода април-юни 2024 г.
- Социологическо изследване сред **преподаватели** във ВУ – теренната работа е проведена в периода май-юни 2024 г.
- Социологическо изследване сред **административни и ръководни служители във ВУ** – теренната работа е проведена в периода април-май 2024 г.
- Социологическо изследване сред **работодатели** – теренната работа е проведена в периода май-юни 2024 г.

Сравнение между изданията през различните години

- **За изданията от 2013 г.**

От **изданието си за 2013 г.** Рейтинговата системата предлага богати възможности за графичен анализ на промените в стойностите на индикаторите и класирането на висшите училища между изданията на системата за различните години. При интерпретацията на сравненията между различните периоди обаче трябва да се имат предвид някои ограничения, наложени от промените в използваната методология. По-значими разлики се наблюдават между второто и третото издание на Рейтинговата система на висшите училища в България – съответно за 2012 г. и за 2013 г., когато са променени броят и видът на използваните индикатори и тяхното разпределение по групи. Това от своя страна е свързано и с промяна на използваните тегла в стандартизираните класации. Изданията за и след 2013 година използват индикатори, конструирани на базата на анкети сред три нови групи респонденти, които не присъстват в изданието за 2012 година – преподаватели и административен персонал във висшите училища и работодатели. Има и промени във въпросника за анкетното проучване на студентското мнение.

- **За изданията през 2014 г.**

В изданието за 2014 година и в следващите издания някои от показателите, основани на данни от социологически проучвания, са обединени в съставни индикатори, на което се дължи намаляването на броя на рейтинговите индикатори, използвани за съставянето на стандартизираните класации в сравнение с изданията преди 2014 година. В група „*Учебен процес*" индикаторът „***Удовлетвореност от учебния процес***" включва следните индикатори от предишните издания на системата:

- ✓ „Теоретична подготовка",
- ✓ „Практическа подготовка",
- ✓ „Преподаване",
- ✓ „Оценяване". Индикаторите:

[6] Данните за научните публикации на висшите училища в базата данни Web of Science (www.webofknowledge.com) са предоставени от Clarivate Analytics и са валидни към месец юли 2022 г., като изключение правят данните за индексите на цитируемост (на Хирш) на висшите училища, които са актуализирани към септември 2022 г. Проучвания в други продукти на Clarivate Analytics като InCites и т.н. могат да предоставят различни резултати, но те не са били ползвани при подготовката на изданието на Рейтинговата система за 2022 година. Старото име на базата данни е Web of Knowledge.

- ✓ „Оценка на материалната база",
- ✓ „Учебен график",
- ✓ „Оценка на библиотечния фонд" и
- ✓ „Оценка на преподавателите за материалната база"

от група „*Учебна среда*" са обединени в показателя „***Удовлетвореност от учебната среда***". В групата „*Социално-битови и административни услуги*" има два нови съставни индикатора:

„***Удовлетвореност от социално-битовите и административни условия***", който обединява индикатори

- ✓ „Удовлетвореност от социално-битовите условия",
- ✓ „Оценка на студентите за административното обслужване",
- ✓ „Оценка на преподавателите за административното обслужване" и
- ✓ „Подкрепа за кариерното развитие"

и „***Самооценка на администрацията за социално-битовите и административни условия***", който обединява индикатори

- ✓ „Оценка на администрацията за социално-битовите условия" и
- ✓ „Самооценка на администрацията във ВУ".

В изданията от и след 2014 година в стандартизираните класации се включва и индикатор „***Институционална акредитация***", който отразява оценката на НАОА (Национална агенция за оценяване и акредитация) на ниво висше училище.

- **За изданията през 2015 г.**

В изданието за 2015 година са променени матрицата за съответствие между научните области в Scopus и професионалните направления в българските висши училища, както и методиката за пресмятане на безработицата. Матрицата за съответствие между научните области в Scopus и професионалните направления в българските висши училища се намира в **Приложение II** на настоящия документ. Пресмятането на безработицата в изданията след 2015 г. е на база на осреднени данни за 12 месечен период, а не, както в предходните издания – на база на данни за последния месец, за който такива са налични.

- **За изданията през 2016 г.**

В изданието на Рейтинговата система за 2016 година са включени следните нови индикатори:

а. Дипломирани студенти. *Дял на студентите, които са придобили ОКС „бакалавър" или „магистър" (по данни от Регистъра на завършилите студенти), от студентите, които са се обучавали в последен курс на обучение през разглеждания период.*

б. Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в областта. *Дял на студентите, завършили средно училище в областта, в която се намира съответното ВУ, от общия брой на студентите.*

в. Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в региона. *Дял на студентите, завършили средно училище в региона (регион от тип 2), в който се намира съответното ВУ, от общия брой на студентите.*

г. Документи, цитирани поне веднъж на студент (Scopus). *Брой документи, цитирани поне веднъж, по международната база данни Scopus от научните публикации през*

предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление, изчислен на студент от професионалното направление.

д. Документи, цитирани поне веднъж на студент (*Web of Science*). Брой документи, цитирани поне веднъж, по международната база данни Web of Science от научните публикации през предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление, изчислен на студент от професионалното направление.

е. Статии в научни списания на студент (Scopus). Брой статии в научни списания по международната база данни Scopus за предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление, изчислен на студент от професионалното направление.

ж. Статии в научни списания на студент (Web of Science). Брой статии в научни списания по международната база данни Web of Science за предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление, изчислен на студент от професионалното направление.

- **За изданията през 2019 г.**

В изданието на Рейтинговата система за 2019 година индикаторите г), д), е) и ж) т.е. „***Документи, цитирани поне веднъж на студент***" и „***Статии в научни списания на студент***" от Scopus и Web of Science отпадат. Освен тях за изданието през 2019 г. отпадат и индикаторите „***Индекс на повишаване на ефективността***" от Scopus и Web of Science.

В изданието на Рейтинговата система за 2019 година се добавят два нови индикатора към група „Научни изследвания", с наименования съответно „***Доклади от научни конференции (Scopus)***" и „***Доклади от научни конференции (Web of Science)***".

В изданието на Рейтинговата система за 2020 година са включени следните **нови индикатори**:

а. Брой действащи студенти. Всички действащи студенти в професионалното направление на висшето училище, включително презаписаните студенти, студентите, възстановили студентски си права, студентите по студентска мобилност, както и дипломантите в срок, без дипломантите, отчислени с право на защита по данни от НАЦИД.

б. **Съвместни програми с чуждестранни висши училища**. Брой на програмите с чуждестранни висши училища, с които съответното българско висше училище има договор в съответното направление за съвместна учебна дейност или договор за образователен франчайз и/или броя на страните извън България, в които съответното българско висше училище е акредитирано по данни от висшите училища.

в. **Участие в съвместни програми с чуждестранни висши училища**. Дял на студентите, обучаващи се в съвместни програми с чуждестранни висши училища, в програми по договор за образователен франчайз и/или в програми, акредитирани в чужбина от действащите студенти в съответното професионално направление на висшето училище по данни от висшите училища.

г. **Съвместни научни публикации (Web of Science)**. Брой научни публикации, написани в съавторство с поне една друга институция според международната база данни Web of Science за предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление.

д. **Удовлетвореност от стажа/практиката**. Дял от анкетираните в социологическо проучване студенти в професионалното направление на съответното висше училище,

участвали в стаж/практика, оценили като полезно участието си в стажове/практики в рамките на обучението във ВУ.

- **За изданията през 2020 г.**

Освен изброените по-горе нови индикатори, в изданието за 2020 г. са използвани и **нови източници на информация**, в сравнение с предходните издания на системата, а именно:

а. Национален център за информация и документация (НАЦИД), от който са взети данните за изданието на РСВУ 2020 г. съответно за индикаторите ***„Брой преподаватели на трудов договор във ВУ"*** **и** ***„Ексклузивност на преподавателския състав"*****.** Поради тази причина описанията на тези индикатори са допълнително прецизирани.

б. Висшите училища, от които са взети данните за изданието на РСВУ 2020 г. съответно за новите индикатори за свързаност, а именно *„**Съвместни програми с чуждестранни висши училища**"* и *„**Участие в съвместни програми с чуждестранни висши училища**"*. Индикаторите са причислени към група „Учебен процес".

Друго нововъведение за изданието на РСВУ за 2020 г. е, че всички индикатори[7], изчислени по данни на информационния източник АдминУни, които до 2019 г. включително са били съотнасяни на *„**студент**"*, за изданието през 2020 г. са съотнесени на *„**действащ студент**"*. Разликата между понятията *„студент"* и *„действащ студент"* е съвкупността на *„дипломантите, отчислени с право на защита"*, които не се включват в броя на действащите студенти.

Последното нововъведение за изданието на РСВУ за 2020 г. е **разширяването на обхвата** на данните от библиометричния източник на информация **Web of Science**. По-точно, при изчисляването на наукометричните индикатори, базирани на Web of Science, през 2020 г. в съвкупността на научните документи са включени и някои допълнителни издания на базата, които след нейното преструктуриране вече са част от т.нар. Core Collection, в това число BKCI-S (Book Citation Index - Science), BKCI-SSH (Book Citation Index – Social Science & Humanities) и ESCI (Emerging Sources Citation Index).

- **За изданията през 2021 г.**

За изданието на РСВУ за 2021 са включени следните нови индикатори[8]:

а. **Брой преподаватели на трудов договор** - общ брой на преподавателите на трудов договор в съответното професионално направление на висшето училище, включително тези, които имат трудов договор за допълнителен труд или за определен срок. Този индикатор се изчислява и на ниво професионално направление на национално ниво.

б. **Ексклузивност на преподавателския състав** - дял на преподавателите на трудов договор в професионалното направление единствено в съответното висше училище (и нямащи друг договор в друго ВУ в България) от всички преподаватели на трудов договор в

[7] Индикаторите по данни до 2020 г. от АдминУни и от 2020 г. нататък от НАЦИД, които са съотнасят на студент, са както следва: „Дипломирани студенти", „Международна мобилност", "Съотношение докторанти към студенти" "Чуждестранни студенти", "Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в областта", "Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в региона", „Общо средства за НИД на студент", „Привлечени средства за НИД на студент", „Стопански инвентар (в лева на студент)", „Оборудване (в лева на студент)", „Библиотечен фонд на студент", „Ползваемост на библиотечния фонд", „Учебна застроена площ на студент", „Дял на студентите в частни ВУ", както и средно претеглената оценка за „Програмна акредитация" за направленията, в които има регулирани специалности със собствени акредитации.

[8] Подробното описание на новите индикатори и пълният списък с имена и описания на всички индикатори в Рейтинговата система за 2022 г. се намират в Приложение I на настоящия документ.

професионалното направление във висшето училище. Този индикатор се изчислява и на ниво професионално направление на национално ниво.

Друга основна разлика за изданието на Рейтинговата система през 2021 г. е, че всички данни, които при предходните издания са били взимани от източник АдминУни, сега са получават от източник НАЦИД. По същество, данните са от едни и същи регистри, но източникът, който отговаря за събирането, верифицирането, поддръжката и съхранението им вече е НАЦИД. В изданието на Рейтинговата система за 2016 година наименованието на група „Реализация и връзка с пазара на труда" е променено на „*Реализация на пазара на труда и регионална значимост*". Това е направено с оглед разширяването на броя и вида на индикаторите в тази група и с цел по-обхватно отразяване на характера на включените в групата индикатори.

- **За изданията през 2022 г.**

За изданието на РСВУ за 2022 г. са включени следните нови индикатори:

а. **Съвместни докторски програми с чуждестранни висши училища.** Брой на програмите към ОНС "доктор" с чуждестранни висши училища, с които съответното българско висше училище има договор за съвместна учебна дейност или договор за образователен франчайз и/или броя на страните извън България, в които съответното българско висше училище е акредитирано по данни от висшите училища. Индикаторът се пресмята на всички нива – ПН във ВУ, ВУ като цяло и ПН на национално ниво.

б. **Брой завършили български граждани през последните 5 години.** Брой действащи студенти български граждани от ОКС "професионален бакалавър" и "бакалавър", които през предходната година са в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата и не са продължили обучението си във ВУ през настоящата година или действащи студенти български граждани от ОКС "магистър", които през съответната година са в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата. Индикаторът се пресмята на всички нива – ПН във ВУ, ВУ като цяло и ПН на национално ниво.

в. **Брой екслузивни преподаватели**. Брой на преподавателите на трудов договор в професионалното направление единствено в съответното висше училище (и нямащи друг договор в друго ВУ в България). Индикаторът се пресмята на 2 нива – ПН във ВУ и ВУ като цяло.

- **За изданието на РСВУ през 2023 г. са направени следните промени:**

а. Промяна на понятието „завършили"

В рейтинговата система до 2022 г. под „**завършили**" се разбира следното: *лица български граждани, които в предходната учебна година са били действащи студенти от ОКС „професионален бакалавър" и „бакалавър" в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата и не са продължили обучението си във висше училище през следващата година и/или са били действащи студенти от ОКС „магистър" в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата.* Тази дефиниция на „завършил" е възприета при създаването на РСВУ преди повече от 10 години с оглед на обстоятелството, че към онзи момент регистрите, съдържащи данни за лицата, придобили диплома за завършено висше образование, не са попълвани достатъчно ритмично и пълно. През последното десетилетие обаче тези проблеми на съществуващите регистри са преодолени.

Предвид усъвършенстването на *Регистъра на всички действащи, прекъснали и завършили*

студенти и докторанти, както и с оглед на обстоятелството, че социалното разбиране за „завършил висше образование" е човек, който е получил съответната диплома, за изданието на РСВУ за 2023 г. под „**завършили**" се разбира: *лица, получили диплома за завършено висше образование от българско висше училище през съответната календарна година, включително диплома за завършена образователно-квалификационна степен на висшето образование „професионален бакалавър", „бакалавър" или „магистър"*. Данните за дипломираните студенти се получават от *Регистъра на всички действащи, прекъснали и завършили студенти и докторанти*, администриран от НАЦИД.

б. Отпадане на индикатор „Дипломирани студенти"

В предходните издания на РСВУ дефиницията за „завършил" не съвпада напълно с дефиницията за „дипломиран". Част от лицата, разглеждани като „завършили" може и да са такива, които през съответния период не са били „дипломирани". Предвид направената по-горе промяна в разбирането за понятието „завършил", нуждата от индикатор „Дипломирани студенти" до голяма степен отпада и той би носил относително по-малка допълнителна познавателна възможност и затова е изключен от индикаторите в РСВУ за 2023.

в. Промяна на регистъра, от който се получават данни за студентите

През 2023 г. има промяна в регистъра, от който се взимат данните за студентите и докторантите – новият регистър е *Регистъра на всички действащи, прекъснали и завършили студенти и докторанти (РДПЗСД)*, администриран от НАЦИД. Тази промяна, както всяка промяна в източник на данни, може да доведе до известни проблеми при проследяване на динамичните редове и тенденции по съответните индикатори. При проследяване на развитието на индикаторите, свързани със студентите – като брой действащи студенти, брой чуждестранни студенти и т.н., трябва да се има предвид, че РДПЗСД е качествено нов, записите в него са прецизирани и са изчистени изостанали от години несъвършенства, но същевременно, поради факта, че данните се събират от сравнително скоро, е необходимо време на висшите училища да проверят, прецизират и попълнят цялата необходима информация.

г. Добавяне на нов източник на информация

За изданието на РСВУ за 2023 г. е добавен Центъра за информационно осигуряване на образованието, от който са получени данни за средния успех от дипломата за средно образование на студентите български граждани.

д. Промяна в броя на висшите училища в България

За изданието на РСВУ за 2023 г. е намален броя на висшите училища, поради изтекла и неподновена акредитация на Европейското висше училище по икономика и мениджмънт в Пловдив.

До 2015 г. са използвани два критерия за претегляне на данните, получени от социологическото проучване сред работодатели – административната област, в която се намира съответния работодател и броят на наетите лица от съответния работодател по данни от НОИ. За изданието към 2018 г. са използвани отново два критерия за претегляне на данните - административната област, в която се намира съответния работодател и кодът на икономическата дейност (по данни, посочени в анкетата) според Класификацията на икономическите дейности 2008 г. За изданието през 2019 г. при изготвянето на теглата, освен критериите „административна област" и „код на икономическата дейност", е добавен трети критерий – брой на служителите, получен по данни от социологическото проучване, проведено сред работодателите през юни-юли 2019 г. При изготвянето на теглата за изданието на РСВУ през 2020 г. са използвани същите три критерия,

като през 2019 г. През 2023 г. не са провеждани социологически изследвания. За целите на стандартизираните класации ще бъдат използвани най-актуалните налични данни, т.е. тези от изданието на Рейтинговата система през 2020 г.

Промените в методологията и добавянето на нови или премахването на съществуващи индикатори може да окажат частично влияние върху стандартизираните класациите и това трябва да се има предвид при интерпретирането на промените в позициите на различни ВУ в този вид класации в различните издания на рейтинговата система. Стремеж на екипа, разработващ и поддържащ Рейтинговата система, е да бъде постигната относителна стабилност на селектираните индикатори в стандартизираните класации и тяхното устойчиво използване в бъдеще без по-нататъшни съществени промени. Това зависи обаче и от обратната връзка, която получаваме от академичната общност, образователни експерти и други заинтересовани страни, както и от идентифицирането на нови възможности за увеличаване на обхвата на познавателния потенциал на системата. Голяма част от настъпилите през годините промени в различните издания на Рейтинговата система са мотивирани от стремежа за нейното усъвършенстване и разширяване на обхвата ѝ, както и в отговор на получени препоръки от страна на висшите училища и други заинтересовани страни.

В стандартизираните класации в изданията на рейтинговата система за 2020 и 2021 година бяха добавени нови индикатори и беше прекратено използването на други в сравнение с изданията на системата в периода 2016-2019 година. Във връзка с това бяха направени минимални промени в теглата, с които част от индикаторите участват в този вид класации. Информация за индикаторите и теглото, с което всеки един от тях участва при формирането на избрана стандартизирана класация може да бъде намерена като изберете *„Покажи индикаторите*" в съответната стандартизирана класация за съответната година в уеб-платформата на Рейтинговата система на https://rsvu.mon.bg /.

- **За изданието на РСВУ през 2024 г. са направени следните промени:**

а. Провеждане на четири броя социологически изследвания.

През 2024 г. за актуализиране на данните в Рейтинговата система на висшите училища са направени четири броя социологически изследвания. Целевите групи и генералните съвкупности за тези изследвания са:

- **Студенти във висшите училища в България.**
- **Административни служители във висшите училища** (в т.ч. служители в учебен отдел, ректори, ръководители на катедри, счетоводители, библиотекари, отговорници за човешките ресурси, за поддръжка на информационните системи и др.)
- **Преподавателите във висшите училища** (работещи на трудов договор).
- **Работодатели** (осигурявали лица, завършили висше образование в България и работещи на позиция, изискваща висше образование).

Анкетните проучвания осигуряват данните за актуализиране на така наречените „субективни индикатори", в т.ч. данни за субективните оценки и възприятия на целевите групи по отношение на различни аспекти от дейността и престижа на висшите училища, оценявани в рамките на рейтинговата система, включително за субективните оценки на студентите за качеството на образованието, което получават в съответното ПН на съответното ВУ, за уплътняване на академичната натовареност на преподавателите, за оценката на преподавателите и административните служители за социално-битовите условия, при които работят, за

предпочитанията на работодателите при наемането на кадри и др.
Социологическите изследвания са проведени изцяло он-лайн, използвайки платформа за анкетиране. Провеждането на социологическите изследвания протича по следния алгоритъм:

- ✓ **Изследване сред студенти**: По данни от регистрите на НАЦИД са взети данни за всички действащи студенти в български ВУ, заедно с техните електронни адреси. В зависимост от структурата на получените данни и от броя на студентите по професионални направления, както и с оглед на нивото на отговорилите при предходната вълна от социологически изследвания, е направена извадка от студенти, на които да бъде предоставена възможност да попълнят анкетните карти в електронен вид. В тези направления, в които има под 20 студента, се направи изчерпателно изследване. В останалите, по преценка на екипа, в зависимост от броя на студентите и очаквания процент на възвръщаемост на попълнени анкети, е направена случайна извадка от студенти (или изчерпателно са анкетирани всички), като целта е да има поне 30 попълнени анкети от всяко направление във всяко висше училище.
- ✓ **Изследване сред преподаватели:** По данни от НАЦИД са взети данни за преподавателите, работещи на трудов договор в българските висши училища. Извадките на преподавателите са случайни систематични извадки, осъществени в рамките на всяко висше училище. Целта е от всяко висше училище да бъдат анкетирани по 30 преподаватели. Ако в някое висше училище общите бройки на преподавателите са по-малки от 30, всички ще бъдат поканени за участие в изследването. Крайната цел е за всяко висше училище да бъде направена извадка с обем, позволяващ провеждането на статистически тестове и оценки за значимостта на получените резултати.
- ✓ **Изследване сред административни и ръководни служители:** По данни от висшите училища, ще бъдат взети списъци на административните и ръководни служители, наред с техните електронни адреси за служебна комуникация. Извадките на административните служители са случайни систематични извадки, осъществени в рамките на всяко висше училище. Целта е от всяко висше училище да бъдат анкетирани по 30 административни служители. Ако в някое висше училище общите бройки на административните служители са по-малки от 30, всички ще бъдат поканени за участие в изследването т.е. в съответното ВУ ще бъде проведено изчерпателно изследване. Крайната цел е за всяко висше училище да бъде направена извадка с обем, позволяващ провеждането на статистически тестове и оценки за значимостта на получените резултати.
- ✓ **Изследване сред работодатели:** По данни от предходното проучване през 2020 г. сред работодатели, съчетани с данни от Търговския регистър, ще бъде изготвен списък от работодатели (т.е. компании и организации, регистрирани в Търговския регистър). Ще бъде направена случайна систематична извадка от работодатели, на които ще бъде изпратена електронна анкетна карта. Целта е да бъдат проведени около 1560 ефективни анкети. Ако се налага, по време на теренната работа допълнително ще бъдат правени целенасочени извадки от работодатели, които да допълват първоначалната.

6. Променени в системата от индикатори за изданието на РСВУ за 2024 година

Предвид получената обратна връзка както и с оглед на промяната във въпросниците за социологическите изследвания, Консорциумът предлага в изданието на Рейтинговата система за

2024 година следните промени:

2.1. Промяна във формулите за изчисление на „субективните индикатори"

За пресмятане на т.нар. субективни индикатори в РСВУ се използват данни, получени от социологическите проучвания сред студенти, преподаватели и административни и ръководни служители във ВУ, както и сред работодатели. Промяната в методиката на изчисление на тези индикатори се основава на промяната във въпросниците за социологическите проучвания и е свързана основно с:

- ✓ **Промяна в скалите за отговор при въпросите за оценка.**

За настоящето издание на РСВУ през 2024 г. тази скала е променена на 5 степенна с оценки: Напълно съгласен, По-скоро съгласен, Неутрален, По-скоро несъгласен и Напълно несъгласен. Тази промяна е продиктувана от желанието на екипа да направи въпросите и техните отговори по-лесни за разбиране, по-лесни за възприемане на всякакъв тип електронни устройства (включително на мобилни телефони), по-бързи за отговаряне и по-лесни за интерпретиране.
Промяната в скалата на отговорите се отразява на пресмятането на индикаторите като изчислителните процедури и алгоритми се адаптират към новата скала и формулите за пресмятане на индикаторите се променят в съответствие с тях. Промяната в изчислителните процедури засяга индикаторите на всички нива, на които те се пресмятат – висше училище общо, професионално направление във висшето училище и професионални направления на национално ниво.

- ✓ **Промяна в твърденията, които съставят на индикаторите.**

През 2024 г. въпросниците са ревизирани в сравнение с тези от 2020 г. и съответните индикатори също трябва да бъдат ревизирани. Освен промяната в скалата, има и промяна в твърденията (въпросите), на база на които се изчисляват някои от субективните индикатори. Тази промяна е в две посоки – първо, редактиране на съответното твърдение или на отговорите, с цел опростяване на изказа, но запазвайки изцяло смисъла му и второ, добавяне на нови и премахване на съществуващи твърдения. Промяната в изчислителните процедури засяга индикаторите на всички нива, на които те се пресмятат – висше училище общо, професионално направление във висшето училище и професионални направления на национално ниво.
Обновените описания са направени за индикаторите, които са видими в профилите на висшите училища в РСВУ (както рейтингови, така и информационни). Съответните им индикатори, които се пресмятат на други нива (например на ниво професионалните направления в страната) се актуализират по аналогичен начин в съответствие с променените скали и формулировки.

2.2. Отпадане на индикатори

Предвид редакцията на въпросниците за социологическите изследвания, някои индикатори, базирани на данни от тях отпадат от списъка с индикатори на РСВУ. Това се дължи на желанието на Консорциума да актуализира въпросите и твърденията като ги съобрази с променената учебна и социална среда в сравнение с 2020 г.

2.3. Добавяне на индикатори

През 2024 г. са разработени нови индикатори, които да отговорят на новите потребности:

- ***Дял на жените***: *процент на действащите студенти жени от всички действащи студенти. Индикаторът се изчислява по данни от НАЦИД.*

Индикаторът се изчислява на всички нива в РСВУ: дял на студентите жени в професионалното направление във висшето училище (вкл. по ОКС), в професионалните направления в страната, във висшето училище общо.

- ***Първо поколение студенти***: *Дял на студентите, които са посочили, че и двамата им родители имат средно или по-ниско образование от всички анкетирани студенти. Данните*

са от социологическо проучване сред студенти.

Индикаторът се изчислява на всички нива в РСВУ: за професионалните направления във висшите училища (вкл. ОКС), за професионалните направления в страната и във висшите училища общо.

- **Първо поколение студенти, с родители с основно и по-ниско образование:** *Дял на студентите, които са посочили, че и двамата им родители имат основно или по-ниско образование от всички анкетирани студенти. Данните са от социологическо проучване сред студенти.*

Индикаторът се изчислява на всички нива в РСВУ: за професионалните направления във висшите училища (вкл. ОКС), за професионалните направления в страната и във висшите училища общо.

- **Атмосфера и светоусещане:** *Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление за атмосферата в тяхната специалност, в т.ч. дали се чувстват уважавани и приети в университета, както и уверени и подготвени за бъдещата си реализация.*
- **Клубове по интереси и събития:** *Дял на студентите във висшето училище, потвърдили в социологическо проучване, че във тяхното висше училище има клубове по интереси, клуб на завършилите и/или ежегодни културни, спортни или други събирания, вкл. официални церемонии за връчване на дипломи.*

в. Промени, свързани с добавяне на нова функционалност в РСВУ, даваща възможност за провеждане на класации по ОКС (образователно-квалификационна степен)

През 2024 г. е разработена нова функционалност, която да дава възможност за провеждане на класация според образователно-квалификационната степен. В закона за висшето образование, в Българското висше образование има следните образователно квалификационни степени: ***бакалавър*** (в която се включват според срока на обучение: професионален бакалавър и бакалавър) и ***магистър*** (в която се включват магистър за срок не по-малко от 5 години и магистър след завършена степен „бакалавър"). След консултации с МОН и предвид настоящата фактическа структура на висшето образование от гледна точка на разпределението на студентите, новата функционалност разпределя индикаторите по ОКС, която включва[9]:

- **бакалавър** (вкл. професионален бакалавър),
- **магистър след средно образование** (отнася се до степен „магистър", за която се изискват „не по-малко от 300 кредита съгласно учебния план със срок на обучение не по-малък от 5 години;") и
- **магистър след висше образование** (отнася се до степен „магистър", за която се изискват: „не по-малко от 120 кредита след придобита образователно-квалификационна степен "бакалавър" по т. 1, буква "а";" или „не по-малко от 60 кредита след придобита образователно-квалификационна степен "бакалавър" по т. 1, буква "б".").

Новата функционалност дава възможност на потребителите на рейтинговата система да правят класации на висшите училища в дадено професионално направление като предварително изберат образователно-квалификационната степен, която ги интересува. За да се реализира класацията по посочените ОКС, е направено допълнително изчисляване на индикаторите на ниво ОКС (само за индикаторите, за които данните позволяват да бъдат пресметнати на това ниво).

г. Промяна на съвкупността, за която се изчисляват „стандартизирани z- точки"

[9] Според Закона за висшето образование в Република България.

Добавянето на новата функционалност за правене на класации по ОКС доведе до промяна в съвкупността, за която се пресмятат средната стойност и стандартното отклонение при изчисляването на z-точките. До момента, тези две величини се пресмятат за всеки индикатор поотделно на база на всички единици на ниво професионално направление във висшето училище. За да отговори на новите функционалности в РСВУ, при пресмятане на средната стойност и стандартното отклонение, се взимат предвид всички единици, включително по ОКС, т.е. всички професионални направления във висшите училища, заедно с всички ОКС, които се преподават в тях. Тази промяна позволява да се правят сравнения между точките, не само в рамките на професионалното направление, но също и между професионалните направления, а също така и между различните ОКС в рамките на едно професионално направление.

д. Предложение за промяна на името на група „Социално-битови и административни услуги"

Името на група **„***Социално-битови и административни услуги*" е променено на „*Социални условия и достъпност*". Това се основава на необходимостта от включването на новите индикатори (вкл. за социално включване, които имат отношение за включването в образователната система на хора от различни социални групи) в някоя група и същевременно желанието за запазване в максимална степен на възможностите за сравнимост между изданията на РСВУ и респективно запазване на досегашния брой на групите индикатори в РСВУ. Смяната на името позволява в новата група да бъдат включени индикаторите „Първо поколение студенти" и „Първо поколение студенти с родители с основно и по-ниско образование" като част от достъпността на съответното висше училище в съответното професионално направление за студенти от по-уязвими (от гледна точка на образователната среда в семейството) групи в населението.

Изчисляване на резултатите

При изготвянето на Рейтинговата система на висшите училища са използвани индикатори в различни мерни единици (брой, оценка по скала, процент, лева и т.н.). Затова се налага унифициране на стойностите им по статистическа процедура, наречена „стандартизирани z-точки", която ги привежда в един мащаб и едновременно с това запазва наредбата и пропорциите между тях. Стандартизирането се извършва по класически метод, който използва средна аритметична стойност и стандартно отклонение. Изчислението преминава през следните основни стъпки:

1. Пресмятат се ***средни аритметични стойности –*** за всеки от индикаторите се изчислява средната аритметична за цялата изследвана съвкупност общо – $mean_{gr}$.
2. Пресмятат се ***дисперсии*** за всеки от индикаторите

$$\sigma_{gr} = \frac{1}{N-1}\sum_i (x_i - mean_{gr})^2,$$

където **i** се движи по броя на единиците в изследваната съвкупност, а общият брой единици в нея се отбелязва с N. Тази величина показва колко се отличават, средно взето, отделните случаи от средната им величина.

3. Пресмятат се ***стандартизираните точки***

$$Z_i^{gr} = \frac{(x_i - mean_{av}^{gr})}{\sqrt{\sigma_{gr}}}$$

ез тази процедура разпределението на стойностите на индикатора се транслира и се получава средна 0 и дисперсия 1 (в рамките на изследваната съвкупност), като наредбата и пропорциите между стойностите на отделните единици се запазват.

За да се преобразуват стандартизираните точки в точки между 0 и 100, се прави още една трансформация

Z_i = $_i$ ∗ 20 + 50

На стойностите по-малки от 0 и по-големи от 100, т.е. тези, отличаващи се от средната с повече от 2.5 стандартни отклонения, се дават съответно значения 0 и 100.

В класациите крайната оценка за всяко висше училище е представена като резултат по скала от 0 до 100. В изданията на Рейтинговата система от 2013 г. насам има промени в използваните съвкупности, на базата на които се изчисляват z-точките. За да се избегне нестабилността, произтичаща от използване на малки съвкупности, при изчисляването на z-точките, се използва цялата съвкупност от изследвани единици. Например, ако индикаторът се основава на данни на ниво професионално направление, при пресмятане на z-точките се вземат всички стойности за всички професионални направления във всички висши училища. Това означава, че базата, върху която се изчисляват z-точките в този случай, включва над 300 стойности.

Ограничения и изключения

Всяка рейтингова система има своите ограничения. Настоящата не прави изключение. Тези ограничения трябва да се имат предвид при разглеждането на информационната част на системата и при анализа на резултатите от различните класации, защото могат да окажат влияние върху познавателните характеристики на информацията в рейтинговата система.

Поставяне на дадено висше училище по дадено професионално направление „под черта"

В случаите, при които събраните данни за дадено висше училище в дадено професионално направление не са достатъчни, за да позволят неговото класиране в сравнение с останалите висши училища в същото професионално направление, съответното висше училище по съответното професионално направление е изведено „под черта". В тези случаи данните по отделните индикатори за изведеното „под черта" висше училище са достъпни за потребителите, но това висше училище не е включено в стандартизираните класации по съответното професионално направление. Основанията за поставяне на дадено висше училище по дадено професионално направление „под черта" може да са свързани с липсата на достатъчно голяма съвкупност лица сред завършилите през последните 5 години, сред студентите в съответните професионални направления в съответните висши училища, с отказана или изтекла акредитация, както и с липсата на достатъчно данни в официалните регистри, ползвани за източник на информация за рейтинговата система.

Поставянето на дадено висше училище по дадено професионално направление „под черта" не представлява оценка за него, а отразява единствено обстоятелството, че липсват достатъчно данни, които да позволят неговото класиране.

Липсата на акредитация по определено професионално направление също може да е основание за поставяне на съответното висше училище по съответното професионално направление „под черта" и/или за неизчисляване на индикатори. При определени случаи липсата на акредитация, в комбинация с липсата на записани студенти в дадено направление на дадено висше училище, е основание за неговото изключване от Рейтинговата системата. В **Приложение V** на настоящия документ е поместена таблица с всички професионални направления в различните висши училища, които са поставени „под черта" в стандартизираните класации в изданието на Рейтинговата система за 2024 г.

Липсващи данни по даден индикатор

Когато за даден индикатор в системата е посочено, че няма данни (n/a), това означава, че наличните данни не са надеждни за статистически процедури или че изобщо няма данни данни за изчисляване на съответния индикатор.
По отношение на индикаторите, базирани на данни от анкетни проучвания екипът се е стремял да изследва минимум 30 студенти във всяко професионално направление на всяко висше училище, както и по 30 преподаватели и административни служители от всяко висше училище. Когато това е било невъзможно, екипът се е стремял към изчерпателно изследване на съответната група лица. Във всички случаи, при които за съответното професионално направление и съответното висше училище изследваните съвкупности или реализираните извадки от студенти, преподаватели и административни служители са под 15, не са изчислявани стойности на субективните индикатори за съответното висше училище и/или професионално направление, получени на база

информация от съответната група. В такива случаи срещу съответния индикатор за професионалното направление във висшето училище е посочено, че липсват данни (n/a). При формирането на индикатори, базирани на анкетни проучвания сред работодатели, стойности на съответния субективен индикатор за съответното професионално направление и/или съответното висше училище не са изчислявани в случаите, когато мнение за съответното висше училище и/или професионално направление са изразили по-малко от 20 анкетирани работодатели. В такива случаи срещу съответния индикатор за професионалното направление във висшето училище е посочено, че липсват данни (n/a).

Използване на данни от предходни издания при пресмятане на някои индикатори

Ако за дадено издание на рейтинговата система не е възможно да се актуализират данните по определени индикатори и от определени източници, за съответното издание е възможно да се използват най-актуалните налични данни за съответните индикатори, въведени в системата. Когато данните по определени индикатори и от определени източници не са актуализирани за повече от едно издание на рейтинговата система, тогава е възможно тези индикатори да присъстват без стойности или да бъдат изключени от съответното издание на системата.

Ограничения при разработването на индикаторите за наука по данни от Scopus и Web of Science

Индикаторите, измерващи цитируемостта и броя на научните публикации в отделните професионални направления на висшите училища, са базирани на информация от международните бази данни **Scopus** и **Web of Science**[10]. Научните области, по които са класифицирани научните публикации в Scopus и в Web of Science, са различни по своя брой и обхват и не съвпадат както помежду си, така и с професионалните направления в българското висше образование. Това налага изработването на матрици на съответствията между професионалните направления в българското висше образование и научните области във всяка една от двете бази данни, за да може да се определи кои от научните публикации в базите данни към кои професионални направления могат да бъдат отнесени.

За изданието на Рейтинговата система за 2015 г. е разработена нова матрица за отнасяне на научните области в **Scopus** към професионалните направления в българските висши училища. Матрицата е резултат от проведени консултации между екипа на рейтинговата система и представители на различни висши училища. В резултат на съвместната работа е съставена обновена матрица за съответствие, алгоритъм за получаването на която се намира в **Приложение II**. Тази матрица на съответствие е използвана при изчисляване на индикаторите за изданията на Рейтинговата система от 2015 г нататък, включително за изданието за 2024 г.

[10] Базата данни Web of Science е използвана за пръв път в изданието за 2013 г. За настоящото издание данните са директно предоставени от Clarivate Analytics по заявка на екипа за нуждите на РСВУ.

Общата постановка при изготвяне на матрицата за съответствие е, че дадена научна област в базата данни Scopus се отнася към едно или няколко професионални направления, застъпени в българското висше образование, а към дадено професионално направление може да са отнесени една или няколко научни области[11]. Индексът на цитируемост за дадено професионално направление и броят на публикациите в него е равен на индекса на цитируемост и броя на публикации на съвкупността от научните области, които са съотнесени към него. Съответните индикатори за професионалното направление се пресмятат на база на всички документи, които принадлежат на всички научни области, които са отнесени към това направление. Разпределението на професионалните направления от българското висше образование по научни области в Scopus е направено на базата на експертна оценка единствено за нуждите на Рейтинговата система и следователно са възможни и други интерпретации освен тази, използвана за нуждите на настоящото издание на Рейтинговата система.

На дадена научна област в базата данни **Web of Science** съответстват едно или няколко професионални направления, застъпени в българското висше образование и на всяко професионално направление в българското висше образование може да съответстват една или повече научни области. Индексът на цитируемост за дадено професионално направление и броят на публикациите в него се пресмятат на база на всички документи, които принадлежат на всички научни области, които са отнесени към това направление. При съотнасянето на професионалните направления от българското висше образование към конкретни научни области в класификацията на Web of Science са ползвани емпирични данни за степента на застъпване между научните области при научните публикации от България. В базата данни на Web of Science има 251 научни области. Част от тях са отнесени към професионалните направления, но не всички. Причината някои научни области от Web of Science да не са отнесени към никое направление и да не бъдат включени в матрицата за съответствие е, че не е намерена нито една публикация от българско висше училище, която да принадлежи на съответната област. През 2015 г. матрицата на съответствие е актуализирана в следствие на препоръки и предложения, направени от някои висши училища в процеса на верификация на данните. Тази матрица на съответствие е използвана при изчисляване на индикаторите за изданието на Рейтинговата система от 2015 гнататък, включително и за изданието през 2024 г. Матрицата на съответствие между научните области от Web of Science и професионалните направления в българското висше образование се намира в **Приложение IV**. Разпределението на професионалните направления от българското висше образование по научни области в Web of Science е направено на базата на експертна оценка единствено за нуждите на Рейтинговата система и следователно са възможни и други интерпретации освен тази, използвана за нуждите на настоящото издание на Рейтинговата система.

При използвания подход резултатът може да не съвпада с резултата от подробен преглед на библиографските бази, при който се търси автор по автор, с цел да се провери в кое професионално направление е основната му (на даден автор) преподавателска и научна дейност. Такъв подробен преглед за момента е трудно изпълним във висшите училища с голяма научна продукция от хиляди публикации. Към настоящия момент автоматизирането на тази проверка също се сблъсква със сериозни проблеми, включително и с този, че авторите често са свързани с

[11] До 2014 г. подходът беше различен, като на едно ПН можеше да бъде съпоставена само една научна област от Scopus. Промяната е резултат от проведени консултации с ВУ и цели да усъвършенства методологията и да доведе до повишаване на обхващането на научната продукция от дадено направление, която може да бъде набавена от библиометричната система.

повече от една организация (с повече от едно висше училище). Същевременно много от авторите на публикации, които се свързват с определено висше училище, вече не фигурират или никога не са фигурирали в списъчния състав на преподавателите на основен трудов договор. В останалите случаи, без специална (неавтоматична) проверка, е невъзможно да се установи в кое административно подразделение на висшето училище или в кое професионално направление е работил даден изследовател. Тези проблеми се допълват от проблемите с най-разнообразни подходи за транслитерация на българските имена на латиница, използвани през годините от авторите на статии.

За целите на Рейтинговата система данните за научната дейност на висшите училища са извлечени от международната база данни Scopus (www.scopus.com) и са валидни към периода юли 2024 г. Проучвания в други продукти на Scopus като ScienceDirect, SciVerse и т.н., както и в други бази данни, могат да предоставят различни резултати, но те не са били ползвани при подготовката на изданието на системата за 2024 година.

Данните за научната дейност на висшите училища са предоставени от *Clarivate Analytics* на база на Web of Science (www.webofknowledge.com), и са валидни към месец май 2024 г.[12]. За изданието на Рейтинговата система за 2020 г. обхватът на данните от Web of Science беше разширен и този обхват е приложен и за настоящото издание за 2024 г. По-точно, при изчисляването на наукометричните индикатори, базирани на Web of Science, в съвкупността на научните документи са включени и някои допълнителни издания на базата, в това число BKCI-S (Book Citation Index - Science), BKCI-SSH (Book Citation Index – Social Science & Humanities) и ESCI (Emerging Sources Citation Index). Проучвания в други продукти на Clarivate Analytics като InCites и т.н. могат да предоставят различни резултати, но те не са били ползвани при подготовката на изданието на Рейтинговата система за 2024 година. Екипът на Рейтинговата система се възползва от възможността за директна заявка на данните от Web of Science, за да не се използва ръчно набиране за изчисляване на индикаторите, което по принцип е по-несигурна опция.

Има няколко професионални направления, които не участват в матриците за съответствие за нито една от двете бази данни поради спецификата си. Това са:

- 103 Педагогика на обучението по ...
- 801 Теория на изкуствата
- 802 Изобразително изкуство
- 803 Музикално и танцово изкуство
- 804 Театрално и филмово изкуство
- 901 Национална сигурност
- 902 Военно дело

Ако някое висше училище предлага обучение само в професионалните направления 103, 801, 802, 803, 804, 901 и/или 902, за това висше училище съответните индекси на цитируемост по данни от Scopus и Web of Science се заместват с липсващи стойности т.е. "n/a".

[12] На базата на официално запитване от консорциума Clarivate Analytics изготви две специални извлечения от базата данни Web of Science, обхващащи всички публикации и категории. Данните включват българските институции, представени в Web of Science и всички видове документи. Институциите и видовете документи са идентифицирани в отделни променливи, което позволява провеждането на анализ за всяко висше училище, както и отделното разглеждане на статиите в академични списания. Обхванатият период е 2018- 2022 година. Включен е и общият брой цитати на година за всяка една публикация. По този начин Clarivate Analytics ни предостави изчерпателен масив с данни на ниво публикация, който позволява извършването на всички необходими анализи и обобщения за целите на Рейтинговата система на висшите училища.

Някои висши училища присъстват в Scopus с повече от един идентификационен номер, наречен Affiliation ID или с повече от едно изписване на името си. В тези случаи, при извличане на данните от Scopus, се избират всички съответстващи на конкретното висше училище имена, след което процедурата продължава по описания алгоритъм в **Приложение III**.

В Web of Science някои висши училища присъстват с десетки различни имена и изписвания. Сигнали, подадени от някои висши училища, показват, че не всички имена и изписвания са индексирани, т.е. някои от публикациите, съотнесени към тези имена и изписвания, може да не присъстват под основното име, с което висшето училище е регистрирано в Web of Science. За съжаление не съществува техническа възможност за проследяване на разминаванията между всички възможни варианти на дадено име. Този проблем ще бъде постепенно решен с подобряване на индексирането в Web of Science. До момента, при отчитането на научните публикации на дадено висше училище, са вземани предвид всички еднозначно разпознаваеми изписвания на това висше училище, включително идентифицираните през предходните години.

Ако в дадено висше училище има само едно професионално направление, за което се изчисляват индикатори за наука, то те се пресмятат на база на всички документи, които са свързани с това висше училище, независимо дали научните области, към които принадлежат тези документи, са разпределени към съответното професионално направление. Така индексът на цитируемост на висшето училище става автоматично и индекс на цитируемост на съответното професионално направление, същото важи и за останалите индикатори, изчислявани от двете библиометрични бази – Scopus и Web of Science. За изданието на Рейтинговата система през 2024 г. такива случаи има в:

- ✓ Университет по архитектура, строителство и геодезия - София в направление „Архитектура, строителство и геодезия";
- ✓ Висше строително училище "Любен Каравелов" - София в направление „Архитектура, строителство и геодезия";
- ✓ Колеж по мениджмънт, търговия и маркетинг – София в направление „Икономика"';
- ✓ Висше училище по застраховане и финанси – София в направление „Икономика"
- ✓ Военна академия в направление „Психология".

В случаите, в които дадено висше училище не присъства в някоя от горепосочените библиометрични бази данни, съответните индикатори за наука, изчислявани въз основа на съответната база Scopus и/или Web of Science получават стойност „0".

Неразпределените по професионални направления студенти

Съществуват висши училища, в които в първите години на обучение студентите не са разпределени по професионални направления. Изборът и причисляването към определено професионално направление става по-късно в курса на обучението. Тези неразпределени студенти не се вземат предвид при изчисляването на данните в отделните направления в рейтинговата система, но са отчетени в общия брой на студентите във висшето училище. Поради тази причина е възможно общият брой на студентите в някои висши училища в системата да е по-голям от сумарния брой на студентите в техните професионални направления.
Във висши училища, в които всички студенти в първи курс на ОКС „бакалавър" не са разпределени по професионални направления, индикаторът „***Среден успех от диплома за завършено средно образование***" се изчислява на базата на данните за неразпределените студенти и се използва за всяко от тези професионални направления в съответното висше училище.

Верификация на акредитационните оценки

Индикаторите, изчислявани по данни на НАОА, са актуални към е 1-ви май 2024 г. Висшите училища са верифицирали тези данни към 19.07.2024 г. Ако при верификацията висшите училища са подали по-актуални стойности от тези, постъпили при подаването на данни от НАОА, и са доказали валидността им със съответните решения от НАОА, тези по-актуални стойности са взети предвид при изчисляване на съответните индикатори в Рейтинговата система. Ако оценките им са били променени в периода след 19 юли 2024 г. или висшите училища не са подали възражение при верификацията, данните в системата са тези, подадени от НАОА. В периода 2014-2024 година, след разговори с представители на висшите училища, МОН и други заинтересовани страни, процедурите за пресмятане на акредитационните оценки бяха оптимизирани по следния начин:

- До 2014 г. за оценка на направлението се взема само общата оценка на направлението, поставена от НАОА, а ако направлението има само отделни оценки за специалностите си (специалности от регулираните професии), но липсва обща, се пресмята проста средна аритметична от оценките на специалностите. Промяната в начина на изчисление е направена по препоръка на висшите училища с аргумента, че средната претеглена стойност дава по-справедлива оценка за цялото направление.
- От изданието на РСВУ за 2015 г. е модифициран методът за изчисляване на програмната акредитация на ПН във ВУ, в които има специалности от регулираните професии. За следващите издания на РСВУ, включително и за това през 2022 г. е спазвана същата методология. Програмната акредитация се изчислява като средна претеглена на акредитационните оценки на съответното професионално направление и акредитационните оценки на специалностите от регулираните професии (ако има такива). Оценките на специалностите от регулираните професии се вземат с тегла, равни на съответните бройки действащи студенти, обучаващи се по тях, а оценката на направлението се взема с тегло всички останали действащи студенти, обучаващи се в това професионално направление (т.е. по специалности, различни от регулираните). Така, ако в едно професионално направление има няколко акредитационни оценки, общата на направлението се получава като средна претеглена от всички тях.
- От 2018 г. до момента при изчислението на акредитационните оценки се прилага следното правило за заместване на оценките на положително оценените проекти на професионалните направления във висшите училища, в които има специалности от регулираните професии:

При наличие на отделни оценки за ПН и за специалности от регулираните професии в него, се пресмята средна претеглена от оценката на ПН и съответните оценки на специалностите от регулираните професии в него. В случай на положително оценен проект на ПН и наличие на действителни оценки на някои специалности от регулираните професии в него, то ПН получава служебна оценка равна на средната претеглена[13] оценка от действителните оценки на специалностите от регулираните професии (т.е. изключват се тези СРП, които имат положително оценен проект). Когато ПН има действителна оценка, а някоя регулирана специалност в него има „положително оценен проект", то на съответната специалност се преписва служебна оценка равна на оценката на ПН и след това се прилага процедурата по изчисляване на средна претеглена стойност. Ако ПН няма отделна оценка, то получава служебна оценка, равна на средна претеглена стойност от действителните оценки на специалностите от регулираните

[13] До 2019 г. включително при претеглянето се използва общият брой студенти, включително дипломантите, отчислени с право на защита, докато от 2020 г. нататък претеглянето е базирано на броя на действащите студенти.

професии в него. Ако ПН няма отделна оценка, а специалностите от регулираните професии в него имат само положително оценени проекти, то ПН получава служебна оценка 4.

Верификация на данните, постъпващи от НАЦИД

В следствие на верификацията, проведена с висшите училища, е възможно някои от данните в рейтинговата система да се различават от данните, подадени от висшите училища към НАЦИД преди периода на верификация. Причината за това е че, данните, подадени от висшите училища в процеса на верификацията, се считат за по-коректни, доколкото те са били прегледани и верифицирани от първоизточника на информацията. В подобни случаи подадените данни в процеса на верификацията се отразяват в системата, стига да са актуални към съответния период, посочен в писмото за верификация.
Данните, касаещи броя на действащите студенти към летния семестър на учебната 2023/2024 година, както по висши училища, така и по професионални направления са взети от Регистъра на всички действащи, прекъснали и завършили студенти и докторанти и са представени в РСВУ както са подадени от НАЦИД. Ако по време на верификацията висшите училища са предоставили различни стойности, от тези, които има в НАЦИД, те не са взети предвид, тъй като в регистъра се извършват строги проверки, за да бъдат максимално изчистени от грешки данните за броя на студентите.
Данните, касаещи броя на преподавателите и тяхната ексклузивност, както по висши училища, така и по професионални направления, са взети директно от регистрите на НАЦИД.

Списък със специалности във висшите училища

Броят на специалностите за бакалаври и магистри, както във висшите училища общо, така и по професионални направления във висшите училища е пресметнат на база на списък със специалности, предоставен от НАЦИД през октомври 2024 г. При изчисляване на броя на специалностите, всички специалности със съвпадащи имена са преброени само по веднъж, независимо от разликата в продължителност и форма на обучение, както и дали са предназначени за специалисти или за неспециалисти в съответната област. Ако в специалност с едно и също име може да се обучават и бакалаври, и магистри, то тя е преброена по веднъж за всеки от съответните индикатори „Специалности за обучение на бакалаври" и „Специалности за обучение на магистри".
По отношение на броя на докторските програми по професионални направления, в Рейтинговата система се отчитат само онези от тях, които присъстват в системата на НАОА (официалния източник за този индикатор) и които се отнасят към професионални направления, имащи действащи бакалаври и магистри (т.е. валидни направления в системата). Останалите докторски програми, отнесени към други професионални направления, се отчитат като брой в индикатор *„Докторски програми във висшето училище*".
Списъкът със специалности представя специалностите в пълното им разнообразие по продължителност на обучението, образователно-квалификационна степен и форма на обучение. Възможно е в списъка дадена специалност с едно и също име да фигурира повече от веднъж поради факата, че се отнася са различна форма на обучение, ОКС, продължителност на обучението или различна група обучаеми, към която се отнася (специалисти или неспециалисти в съответната област). По тази причина е възможно броят на специалностите, отразен в индикатори „Специалности за обучение на бакалаври" и „Специалности за обучение на магистри" да се различава от сумата от специалностите, описани в раздел „Специалности" за всяко висше училище.

Индикатори за реализация и връзки с пазара на труда

В настоящето издание на Рейтинговата система при изчисляването на индикаторите, ползващи данни от Националния осигурителен институт, не са включени данни за чуждестранните студенти, завършили български висши училища.

В рейтинговата система под „**завършили**" се разбира следното: *лица, български граждани, получили диплома за завършено висше образование от българско висше училище през съответната календарна година, включително диплома за завършена образователно-квалификационна степен на висшето образование „професионален бакалавър", „бакалавър" или „магистър"*.

Изключения при пресмятането на средния успех от дипломата за средно образование

Индикаторът показва осреднената стойност на средния успех от дипломата на всички студенти от първи курс, записани в дадено професионално направление в дадено висше училище по данни от НАЦИД. Има професионални направления в някои висши училища, в които в НАЦИД няма данни за този индикатор поради различни причини, например поради факта, че в направлението има само магистри, които са завършили средното си образование преди момента, от който се събират данни в регистрите на МОН, администрирани от НАЦИД. За да не бъде поставено съответното висше училище „под черта" поради липсващи данни по този индикатори, данните за средния успех са взети от самото висше училище, като те са пресметнати на база на случайна извадка от дипломите на студентите от първи курс в съответното направление. Ако в дадено висше училище някои от студентите от първи курс не са разпределени по професионални направления, се взима средният успех на всички такива студенти и се съотнася към съответните професионални направления в съответното висше училище. За изданието на РСВУ за 2024г. индикаторът е прецизиран, като се пресмята средния успех само на студентите български граждани, записани в даденото професионално направление на даденто висше училище.

Как да се използват класациите

Рейтинговата система на висшите училища трябва да се използва внимателно. Получената класация (рейтинг) понякога може да се дължи на минимални разлики или на индикатори, които не са толкова значими за конкретния потребител, както и на други фактори, включително на конкретните тежести, с които отделните индикатори участват при формирането на определена класация. Разместванията в класациите между различните издания на Рейтинговата система през различните години може частично да се дължат на минимални промени в методологията, броя, вида и тежестта на използваните индикатори в стандартизираните класации. В повечето случаи, когато разликата между висшите училища в стандартизираните класации „**Комплексна оценка**" и „**Комплексна оценка изкуства**" са в рамките на 5 точки, то може да се смята, че разликите в оценката на тези висши училища в съответната класация са незначителни, т.е. представянето на тези висши училища в съответните класации е идентично.

Рейтинговата система на висшите училища в България е динамична система и е възможно в нея да настъпват известни промени в някои индивидуални стойности, което да доведе до разместване на някои от класациите за съответната година. Стандартизираните класации "**Комплексна оценка 2024**" и „**Комплексна оценка 2024 изкуства**" са фиксирани към месец октомври 2024 година и промени в единични стойности на първоначалните данни след този

момент не се отразяват в тях. От тази гледна точка подредбата на висшите училища в класациите, в рамките на Рейтинговата система, не трябва да се абсолютизира и при интерпретациите на класациите горепосочените фактори трябва да се имат предвид.

Никоя експертна система не може да замени автономния избор. Тя може само да го подпомага, за да стане този избор по-информиран. Амбициите на настоящата Рейтингова система са ограничени в тези рамки – в крайна сметка учениците и студентите са тези, които избират. Ето защо препоръчваме настоящата Рейтингова система да се използва като начало в едно по-продължително и детайлно проучване на възможностите за обучение, предлагани от българските висши училища. Класациите на висшите училища по професионални направления в рамките на Рейтинговата система не представляват препоръка за избор на конкретно висше училище или професионално направление.

ПРИЛОЖЕНИЕ I. ОПИСАНИЕ НА ИНДИКАТОРИТЕ В РСВУ 2024

Приложение I. ОПИСАНИЕ НА ИНДИКАТОРИТЕ В РСВУ

Индикаторите в РСВУ са разпределени в групи според смисъла им. Тези групи са:

- *Учебен процес;*
- *Научни изследвания;*
- *Учебна среда;*
- *Социални условия и достъпност;*
- *Престиж;*
- *Реализация на пазара на труда и регионална значимост*.

В рейтинговата система има два основни типа индикатори – *рейтингови* и *информационни*:

- ***Рейтинговите индикатори*** са такива, които могат да се използват за формиране на класации на висшите училища в дадено професионално направление.
- ***Информационните индикатори*** дават информация за дадено висше училище и неговите професионални направления, но не се използват за изработване на класации.

В настоящата методология са дадени подробни описания на рейтинговите индикатори. За всички информационни индикатори, които се виждат на интернет страницата на РСВУ, описания могат да се видят като се посочи с мишката избраният индикатор.

Рейтинговата система съдържа индикатори, обобщени на **четири** различни нива:

- **Ниво 0**: Висше училище
- **Ниво 1**: Професионално направление в съответното висше училище;
- **Ниво 2**: Професионално направление на национално ниво;
- **Ниво 3**: Национално ниво – за страната общо.

В следващото описание на индикаторите в РСВУ, те са подредени в тематичните групи и за всеки е посочено на какви нива се пресмята.

Група „Учебен процес”

Индикатори, базирани на данни от регистри

Индикатор „Институционална акредитация“

Оценка на Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА) за висшето училище по скала от 0 до 10 (институционална оценка).

- *ВУ, на които е отказана институционална акредитация, но имат действащи студенти получават 0 точки.*
- *ВУ, на които е отказана институционална акредитация и нямат действащи студенти отпадат от Рейтинговата система.*
- *При положително оценен проект за ново ВУ и неизлязла акредитационна оценка служебно се дават 4 точки.*
- *При изтекла акредитация в процес на подновяване (процедура в ход) се зарежда оценката от старата акредитация.*
- *При изтекла акредитация и неподадена заявка за нова акредитация в системата, и наличие на действащи студенти има липсващи данни.*
- *При промяна в статута на висшето училище и липса на нова оценка за институционална акредитация, се зарежда оценката от предходната акредитация.*

Данни за този индикатор са налични в профила на висшето училище в рейтинговата система още от нейното пилотно издание. За първи път обаче индикаторът участва с тежест при формирането на класации през 2014 г. Институционалната акредитация е включена като рейтингов индикатор по препоръка на висшите училища заради важната роля на Националната агенция за оценяване и акредитация за признаването и институционализирането на висшите училища.

Индикаторът се пресмята по данни от НАОА.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатор „Програмна акредитация”

Оценка на Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА) за професионалното направление на висшето училище по скала от 0 до 10 (програмна оценка).

Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА) оценява и акредитира професионалните направления в българските висши училища. Оценката на НАОА е единствената законово установена оценка на висшите училища в страната, която им дава правото да обучават студенти в определено професионално направление и да издават легитимни дипломи. Оценката на НАОА е комплексна и обхваща всички компоненти от дейността на едно висше училище. Поставихме тази оценка в групата „Учебен процес“, защото в нея преобладават критерии, които съответстват на индикаторите в тази група, както и с оглед на разбирането ни, че организацията на учебния процес в крайна сметка е основната дейност на висшите училища.

Индикаторът отразява осреднената оценка на НАОА (резултат от процедурата на НАОА за осредняване) за съответното професионално направление в съответното висше училище по скала от 0 до 1014. При наличие на отделни оценки за ПН и за специалностите от регулираните

[14] Според Закона за висшето образование (чл. 79(1), изм. - ДВ, бр. 61 от 2011 г.) петобалната

професии в него програмната акредитация се изчислява като средна претеглена от акредитационните оценки на съответното професионално направление и акредитационните оценки на специалностите от регулираните професии (ако има такива). Оценките на специалностите от регулираните професии се вземат с тегла, равни на съответните бройки действащи студенти, обучаващи се по тях, а оценката на направлението се взема с тегло всички останали действащи студенти, обучаващи се в това професионално направление (т.е. по специалности, различни от регулираните). При наличие на отделни оценки за ПН и за специалности от регулираните професии в него, се пресмята средна претеглена от оценката на ПН и съответните оценки на специалностите от регулираните професии в него. В случай на положително оценен проект на ПН и наличие на действителни оценки на някои специалности от регулираните професии в него, то ПН получава служебна оценка равна на средната претеглена оценка от действителните оценки на специалностите от регулираните професии (т.е. изключват се тези СРП, които имат положително оценен проект). Когато ПН има действителна оценка, а някоя регулирана специалност в него има „положително оценен проект", то на съответната специалност се преписва служебна оценка равна на оценката на ПН и след това се прилага процедурата по изчисляване на средна претеглена стойност. Ако ПН няма отделна оценка, то получава служебна оценка, равна на средна претеглена стойност от действителните оценки на специалностите от регулираните професии в него. Ако ПН няма отделна оценка, а специалностите от регулираните професии в него имат само положително оценени проекти, то ПН получава служебна оценка 4.

- При положително оценен проект за ново висше училище (ВУ) и все още неизлязла акредитационна оценка, на професионалното направление (ПН) се дават 4 точки.
- При положително оценен проект за дадено ПН се дават 4 точки.
- При отказана акредитация за ПН и наличие на действащи студенти се дават 0 точки.
- При изтекла акредитация в процес на подновяване (процедура в ход) се зарежда оценката от старата акредитация.
- При изтекла акредитация и неподадена заявка за нова акредитация, и наличие на действащи студенти в системата има липсващи данни.
- При промяна в статута на ВУ и неоценявани ПН в системата се зареждат оценките от старите акредитации, вкл. институционална и програмни оценки.
- При липса на програмна акредитация (изтекла или отказана) и неподадена заявка за нова, и липса на действащи студенти съответното ПН отпада от системата.

Индикаторът се пресмята по данни от НАОА.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Специалности за обучение на бакалаври"

Брой специалности за образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър" и „бакалавър".

Броят на специалностите в дадено професионално направление на различните висши училища може да варира съществено – от една-единствена до десетки. Този индикатор отразява разнообразието от специалности, предлагани в рамките на дадено професионално направление за конкретна образователно-квалификационна степен, от което студентите могат да се възползват. В индикатора са включени само специалностите, в които се обучават или могат да се обучават студенти.

система на оценяване се заменя от десетобална система.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Специалности за обучение на магистри”

Брой специалности за образователно-квалификационна степен „магистър".

В индикатора са включени специалности, в които се обучават или могат да се обучават студенти. Той описва разнообразието от предлагани специалности в рамките на дадено професионално направление за конкретна образователно-квалификационна степен, от което студентите могат да се възползват.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Регулирани специалности”

Брой регулирани професии/специалности.

В индикатора са включени всички специалности от регулираните професии, за които висшето училище има акредитация от НАОА. По-големият брой специалности от регулираните професии е показателен за капацитета за обучение в съответното висше училище. Специалностите от списъка с регулираните професии подлежат на самостоятелна акредитация от НАОА.

Индикаторът се пресмята по данни от НАОА.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Международна мобилност”

Брой студенти, участвали по програма за обмен на студенти (Еразмус, Сократ и т.н.) през предходната академична година, на 1000 действащи студенти.

Участието на студентите в програми за международна мобилност набира все по-голяма популярност в съвременния свят. То подобрява способностите за общуване в мултикултурна среда и е от особено значение за разширяване хоризонтите на младите хора, за обогатяване на знанията и професионалния им опит. Участието в международен обмен не е само въпрос на активността на студентите. То зависи от възможностите, които предоставя висшето училище – установяване на институционални спогодби с чуждестранни университети и компании в чужбина, процедура за признаване на изпити и кредити, получени по време на обмена и др. В този смисъл се допуска, че включването на по-голяма част от студентите в подобни програми се дължи на добро управление и организация от страна на съответните висши училища.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на ниво 0, 1 и 2.

Индикатор „Съвместни програми с чуждестранни висши училища“

Брой на програмите с чуждестранни висши училища, с които съответното българско висше училище има договор за съвместна учебна дейност или договор за образователен франчайз

и/или броя на страните извън България, в които съответното българско висше училище е акредитирано.

Индикаторът показва броя на съвместните програми. В „съвместни програми" се включват следните форми на свързаност за обучение на студенти между български висши училища и чуждестранни висши училища и/или чуждестранни акредитиращи институции:

Договори за съвместна учебна дейност с чуждестранни висши училища, предвиждащи издаване на двойни дипломи и/или съвместни дипломи

Договори за образователен франчайз с чуждестранни висши училища

Акредитации от чуждестранни акредитационни агенции за отделни професионални направления в български висши училища или чуждестранна акредитация за цялото българско висше училище

Договор за съвместна учебна дейност се счита за една съвместна програма, независимо дали в договора са включени едно или повече чуждестранни висши училища. Една програма за съвместна учебна дейност може да се отнася към повече от една специалност и към повече от една ОКС (например, бакалавър и магистър). Ако договор за съвместна дейност обхваща няколко различни професионални направления, съответната програма се брои за всяко от тези ПН поотделно.

Договор за образователен франчайз се счита за една съвместна програма, независимо дали в договора са включени едно или повече чуждестранни висши училища. Една програма за образователен франчайз може да се отнася към повече от една специалност и към повече от една ОКС (например, бакалавър и магистър). Ако договор за образователен франчайз обхваща няколко различни професионални направления, съответната програма се брои за всяко от тези ПН поотделно.

Акредитация от чужбина. Отчита се броят на страните извън България, в които съответното българско висше училище (или ПН във ВУ) е акредитирано. Българско висше училище с чуждестранна акредитация издава както българска диплома, така и чуждестранна диплома на завършилите студенти. Ако висшето училище има акредитация в чужбина по няколко свои професионални направления, всички тези ПН получават стойност, съответстваща на броя на страните извън България, в които тези ПН са акредитирани.

Индикаторът цели да измери свързаността на висшите училища с чуждестранни висши училища и акредитиращи организации.

Индикаторът се пресмята по данни от висшите училища.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Активни съвместни програми с чуждестранни висши училища"

Брой на съвместните програми с чуждестранни ВУ с поне един действащ студент. По-точно, програмите с чуждестранни ВУ, с които съответното българско ВУ има договор за съвместна учебна дейност или договор за образователен франчайз и/или броя на страните извън България, в които съответното българско ВУ е акредитирано.

Индикаторът се пресмята по данни от висшите училища.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Участие в съвместни програми с чуждестранни висши училища“

Дял на студентите, обучаващи се в съвместни програми с чуждестранни висши училища, в програми по договор за образователен франчайз и/или в програми, акредитирани в чужбина от действащите студенти.

Индикаторът показва дела на студентите, които се обучават в съвместни програми, спрямо общия брой на действащите студенти. Включват се студенти, обучавани по договор за съвместна учебна дейност, договор за образователен франчайз, както и студенти, които се обучават в програми, за които висшето училище издава дипломи, съгласно акредитация в чужбина в ОКС „професионален бакалавър“, „бакалавър“ или „магистър“.

Индикаторът се пресмята по данни от висшите училища.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Съвместни докторски програми с чуждестранни висши училища“

Брой на програмите към ОНС "доктор" с чуждестранни висши училища, с които съответното българско висше училище има договор за съвместна учебна дейност или договор за образователен франчайз и/или броя на страните извън България, в които съответното българско висше училище е акредитирано.

Индикаторът се пресмята по данни от висшите училища.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Ексклузивност на преподавателския състав“

Дял на ексклузивните преподаватели от всички преподаватели на трудов договор. Под "ексклузивен" се разбира преподавател, който има трудов договор само в едно висше училище в България и няма договор с друго висше училище в България.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатори, базирани на данни от социологически изследвания

Индикатор „Значимост на учебния процес за преподавателите"

Средна оценка от 0 до 100 от преподаватели за значимостта на учебния процес във висшето училище.

Индикаторът цели да измери нагласите на преподавателите към различните аспекти и отговорности в дейността на висшето училище. Например, в някои висши училища преподавателите могат да възприемат научните изследвания като по-важен компонент от дейността на съответното училище, докато в други преподавателите може да възприемат като по-важна задача подготовката на студентите за реализация на пазара на труда.

Моля посочете (в проценти) доколко е важна за Вас всяка от групите индикатори в Рейтинговата система на ВУ (РСВУ):

Всички групи са еднакво важни (Ако мислите така, запишете 100 срещу този отговор.)

Групи индикатори в РСВУ

1. ***Учебен процес***
2. *Научни изследвания*
3. *Учебна среда - материална база, информационно обезпечаване*
4. *Социално-битови и административни услуги*
5. *Престиж на ВУ*
6. *Реализация на пазара на труда и регионална значимост*

Пресмятане:

Стойността на индикатора се пресмята като средна аритметична от отговорите на всички преподаватели в съответното ВУ.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред преподаватели.
Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатор „Интензивност на преподаването"

Процент от времето, което един преподавател отделеля за преподавателска работа във висшето училище в рамките на типична работна седмица.

Чрез измерване на времето, което преподавателите отделят за преподавателска работа, вкл. подготовката им за преподаване, в сравнение например с времето отделено за научно-изследователски работа или изпълнението на административни и други задачи, индикаторът се стреми да даде представа за ангажираността на преподавателите с различни аспекти от дейността на висшето училище и служи като източник на информация за профилиране на висшите училища в рамките на стандартизираните класации.

Преподавателите са отговаряли на въпроса:

Моля посочете (в проценти) каква част от работното си време във ВУ отделяте за всяка дейност, в рамките на една типична работна седмица:

(Сборът трябва да е равен на 100%.)

1. ***Преподаване***
2. ***Подготовка за преподаване***
3. *Работа като научен ръководител*
4. *Консултиране на студенти извън часовете*
5. *Научна, изследователска или творческа дейност*
6. *Организационна и административна дейност*
7. *Друго (Посочете) …….*

Пресмятане:
1) Ако посочените отговори не се допълват до 100%, вторично се разпределят до 100%.
2) Получените стойности, посочени по точки *1. Преподаване* и *2. Подготовка за преподаване,* се сумират за всеки преподавател.
3) Съответните стойности на преподавателите от едно ВУ се осредняват, за да се получи стойността на индикатора.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред преподаватели.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатор „Удовлетвореност от учебния процес"

Оценка по скала от 0 до 10 студенти за удовлетвореността от теоретичната и практическата подготовка и от начина на преподаване и оценяване.

Този индикатор се базира на субективната преценка на студентите за качеството на теоретичната подготовка, практическата подготовка, преподаването и оценяването в тяхното професионално направление в тяхното висше училище. Това е съставен индикатор, който се използва за първи път в изданието на рейтинговата система за 2014 г. и обединява данните от няколко блока въпроси, задавани в социологическо проучване на студентското мнение.

При формиране на този индикатор анкетираните студенти са дали оценка по 5-степенна скала от *„Напълно съгласни"* до *„Напълно несъгласни" на* всяко от твърденията по отношение на тяхната специалност:

1. *Удовлетворен съм от теоретичната подготовка.*
2. *В моята програма има разнообразие от курсове.*
3. *Начинът на обучение насърчава ползването на актуална статистика и материали.*
4. *Преподавателите ме информират за възможните професионални реализации.*
5. *Броят на практически насочените занимания е достатъчен.*
6. *В практическите занимания мога да прилагам наученото от лекциите.*
7. *Преподавателите насърчават учене чрез разработване на проекти.*
8. *Програмата предлага възможност за практики и стажове(работа в реална ситуация).*
9. *Обучението по чужд език в моята специалност беше…*
10. *Преподавателите са добре подготвени и обясняват разбираемо материала.*
11. *Преподавателите ми предоставят достатъчно материали, които да ми помагат в ученето.*
12. *По-голямата част от моите колеги присъстват редовно на лекции и упражнения.*
13. *Имам възможност за личен контакт с преподавателите .*
14. *Преподавателите винаги отговарят на запитванията ми и получавам адекватна обратна*

връзка.
15. Преподавателите ме мотивират за допълнителна изследователска работа и/ или продължаване в по-горна степен.
16. Повечето преподаватели предоставят лекциите и материалите за тях в електронен вид.
17. Повечето преподаватели използват новите технологии в преподаването на учебния материал.
18. Оценяват ни по ясни критерии и процедури.
19. Критериите (за оценка) са справедливи и мотивиращи.

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс по професионални направления (ПН):
1) отговорите се прекодират със стойностите:(1) за „Напълно съгласни", (0.5) за „По-скоро съгласни", (0) за „Неутрални", (-0.5) за „По-скоро несъгласни" и (-1) „Напълно несъгласни" *(1) за Напълно съгласни, (0.5) за По-скоро съгласни, (0) за Неутрални, (-0.5) за По-скоро несъгласни и (-1) за Напълно несъгласни*;
2) прекодираните стойности се осредняват (чрез претеглена средна стойност) за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
3) индивидуалните баланси на студентите от всяко професионално направление в съответното висше училище се осредняват (баланс по професионални направления) и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред студенти.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Участие в стажове"

Процент от студентите, оценили като полезно участието си в стажове/практики.

Участието в стажове/практики е важна част от практическата подготовка на студентите, която максимално се доближава до реалната среда, в която работят хората, упражняващи съответните професии. Индикаторът показва субективната преценка на студентите за ползата от участието си в стажове и възможността на практика да приложат наученото във висшето училище.

Процентът е пресметнат спрямо всички студенти, включително и тези, които не са участвали в стажове. Използвани са следните въпроси:

1. Вие ЛИЧНО участвали ли сте в ПРАКТИКА/СТАЖ в рамките на обучението си?
2. По отношение на практиката/стажа, моля, посочете кое от твърденията важи за Вас:
2.1. Практиката/стажът бяха изключително полезни за мен.
2.2. Повечето неща в рамките на практиката/стажа ми бяха полезни.
2.3. Имаше малко полезни неща в рамките на практиката/стажа.
2.4. Практиката/стажът не бяха полезни за мен.

Пресмята се делът на студентите дали отговор „Да" на въпроса за участие и едновременно с това дали отговор „Стажът/ практиката бяха изключително полезни за мен" или „Повечето неща в рамките на стажа/ практиката ми бяха полезни" на въпроса за удовлетвореност от всички анкетирани студенти в даденото професионално направление на съответното висше училище.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред студенти.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Удовлетвореност от стажа/практиката ”

Дял от студентите, участвали в стаж/практика, оценили като полезно участието си в стажове/практики в рамките на обучението във ВУ.

Индикаторът показва субективната преценка на студентите за ползата от участието си в стажове/практики. Процентът е пресметнат спрямо анкетираните студенти в съответното ПН на съответното ВУ, които са заявили, че са участвали в стаж/практика. Използвани са следните въпроси:

1. *Вие ЛИЧНО участвали ли сте в ПРАКТИКА/СТАЖ в рамките на обучението си?*

Отговорилите положително на въпрос 1, отговарят и на въпрос 2:

2. *По отношение на практиката/стажа, моля, посочете кое от твърденията важи за Вас:*

2.1. *Практиката/стажът бяха изключително полезни за мен.*
2.2. *Повечето неща в рамките на практиката/стажа ми бяха полезни.*
2.3. *Имаше малко полезни неща в рамките на практиката/стажа.*
2.4. *Практиката/стажът не бяха полезни за мен.*

Пресмята се делът на студентите дали отговор „Стажът/практиката бяха изключително полезни за мен” или „Повечето неща в рамките на стажа/практиката ми бяха полезни” на въпроса за удовлетвореност от анкетираните студенти в съответното ПН на съответното ВУ дали отговор „Да” на въпроса за участие в стаж/практика.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред студенти.

Индикаторът се пресмята на нива 1, 2 и 3.

Индикатор „Оценка на възможностите за мобилност“

Оценка по скала от 0 до 10 от студенти за възможностите за мобилност.

Всеки интервюиран дава оценка по 5-степенна скала от „Напълно съгласни“ до „Напълно несъгласни“ на всяко от твърденията:

1. Получавам достатъчно ясна информация за възможностите да участвам в програми за студентска мобилност

2. Активно обмислям и съм мотивиран да се включа в програма за студентска мобилност

3. Резултатите от изпитите (кредитите) от обучението в чужбина се признават лесно в моето висше училище.

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс по професионални направления (ПН):

1) отговорите се прекодират със стойностите: (1) за „Напълно съгласни“, (0.5) за „По-скоро съгласни“, (0) за „Неутрални“, (-0.5) за „По-скоро несъгласни“ и (-1) „Напълно несъгласни“;

2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);

3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват (баланс

по ПН) и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред студенти.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Група „Научни изследвания”

Индикатори, базирани на данни от регистри

Индикатор „Индекс на цитируемост (на Хирш) по научна област (Scopus)“

Индекс на цитируемост (на Хирш) по международната база данни Scopus за научните публикации през предходните 5 години.

За индекс на цитируемост се използва "h индексът" на Хирш според международната база данни Scopus, отразяващ влиянието на научните публикации. Когато се пресмята на ниво професионално направление във висшето училище или професионално направление в страната (ниво 1 и 2), се използва матрица на съответствията между научните области в Scopus и професионалните направление в българското висше образование. На всяко професионално направление съответстват една или повече научни области, като изключения правят професионалното направление „Педагогика на обучението по ..“, професионалните направления по изкуства, както и тези по сигурност и отбрана поради специфичния си характер. Индексът на дадено професионално направление се изчислява на база на съвкупността от уникални документи, причислени към съответстващите му научни области[15].

Индикаторът се пресмята по данни от Scopus.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Индекс на цитируемост (на Хирш) без автоцитирания по научна област (Scopus)”

Индекс на цитируемост (на Хирш) с изключени автоцитирания на всички автори по международната база данни Scopus за научните публикации през предходните 5 години.

Този индикатор е вариант на предходния индикатор. При неговото изчисление са изключени цитиранията на всички автори, в които те се позовават на собствени публикации. Избрали сме да включим и тези данни в рейтинговата система, тъй като в някои професионални направления те водят до допълнителна диференциация между висшите училища. В практиката се използват и двата вида индекса на цитируемост на Хирш – с и без автоцитирания, като нито един няма превъзходство.

Индикаторът се пресмята по данни от Scopus.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

[15] Матрицата на съответствие между научните области в Scopus и професионалните направления се намира в Приложение II от Методологията на Рейтинговата система.

Индикатор „Индекс на цитируемост (на Хирш) по научна област (Web of Science)"

Индекс на цитируемост (на Хирш) по международната база данни Web of Science за научните публикации през предходните 5 години.

За индекс на цитируемост се използва "h-индексът" на Хирш според международната база данни Web of Science. Когато се пресмята на ниво професионално направление във висшето училище или професионално направление в страната (ниво 1 и 2), се използва матрица на съответствията между научните области в Web of Science и професионалните направление в българското висше образование. На всяко професионално направление съответстват една или повече научни области, като изключения правят професионалното направление „Педагогика на обучението по ..", професионалните направления по изкуства, както и тези по сигурност и отбрана поради специфичния си характер. Индексът на дадено професионално направление се изчислява на база на съвкупността от уникални документи, причислени към съответстващите му научни области[16].

Индикаторът се пресмята по данни от Web of Science.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Среден брой цитирания на документ (Scopus)"

Среден брой цитирания на документ по международната база данни Scopus от научните публикации през предходните 5 години.

Този индикатор ориентировъчно показва вероятността за цитиране на документ от висшето училище в научни области, съответстващи на избраното професионално направление. Колкото по-висок е средният брой цитирания на документ, толкова по-голям е научният капацитет за оказване на влияние на документите на дадена институция в определена научна област.
Средният брой цитирания на документ на професионалното направление се изчислява на база на съвкупността от уникални документи, причислени към съответстващите му научни области.

Индикаторът се пресмята по данни от Scopus.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Среден брой цитирания на документ (Web of Science)"

Среден брой цитирания на документ по международната база данни Web of Science от научните публикации през предходните 5 години.

Средният брой цитирания на документ на професионалното направление се изчислява на база на съвкупността от уникални документи, причислени към съответстващите му научни области.

Индикаторът се пресмята по данни от Web of Science.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

[16] Матрицата на съответствие между научните области в Web of Science и професионалните направления се намира в Приложение IV от Методологията на Рейтинговата система.

Индикатор „Документи, цитирани поне веднъж (Scopus)"

Брой документи на професионалното направление, цитирани поне веднъж по международната база данни Scopus от научните публикации през предходните 5 години.

„*h-индексът*" на Хирш не винаги отразява научното влияние на всички цитирани публикации. Възможно е дадено училище да има много на брой цитирани документи, които да не участват във формирането на неговия „*h-индекс*", защото не са цитирани достатъчно. Този индикатор има за цел да отрази и тяхното значение за научната продукция на висшите училища, тъй като е възможно някои от тях да имат нисък „*h-индекс*", но висок брой документи, цитирани поне веднъж. Броят на документите, цитирани поне веднъж за професионалното направление, се изчислява на база на съвкупността от уникални документи, причислени към съответстващите му научни области.

Индикаторът се пресмята по данни от Scopus.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Документи, цитирани поне веднъж (Web of Science)"

Брой документи, цитирани поне веднъж по международната база данни Web of Science от научните публикации през предходните 5 години.

На всяко професионално направление съответстват една или повече научни области. Броят на документите, цитирани поне веднъж за професионалното направление, се изчислява на база на съвкупността от уникални документи, причислени към съответстващите му научни области.

Индикаторът се пресмята по данни от Web of Science.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Статии в научни списания (Scopus)"

Брой статии в научни списания по международната база данни Scopus за предходните 5 години.

Индикаторът показва броя публикации в реферирани научни списания („Article in journal") според международната база данни Scopus. Броят публикации е един от възможните косвени индикатори за обема на научната продукция. В неприложните дисциплини публикуването е основен продукт – "*Publish or perish* ." („*Публикувай или изчезни* ."), както казва една крилата фраза в англоезичния академичен фолклор. Изискването публикациите да са направени в реферирани списания пък представлява гаранция за покриване на минимални академични стандарти за качество на продукцията.

Броят на научните статии за професионалното направление се изчислява на база на съвкупността от уникални статии, причислени към съответстващите му научни области.

Индикаторът се пресмята по данни от Scopus.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Статии в научни списания (Web of Science)"

Брой статии в научни списания по международната база данни Web of Science за предходните 5 години.

На всяко професионално направление съответстват една или повече научни области. Броят на научните статии за професионалното направление се изчислява на база на съвкупността от уникални статии ("Articles"), причислени към съответстващите му научни области.

Индикаторът се пресмята по данни от Web of Science.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Доклади от научни конференции (Scopus)"

Брой доклади от научни конференции по международната база данни Scopus за предходните 5 години.

На всяко професионално направление съответстват една или повече научни области. Броят на докладите от научни конференции за професионалното направление се изчислява на база на съвкупността от уникални документи от тип „Conference paper", причислени към съответстващите му научни области.

Индикаторът се пресмята по данни от Scopus.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Доклади от научни конференции (Web of Science)"

Брой доклади от научни конференции по международната база данни Web of Science за предходните 5 години.

На всяко професионално направление съответстват една или повече научни области. Броят на докладите от научни конференции за професионалното направление се изчислява на база на съвкупността от уникални документи от тип „Proceedings paper", причислени към съответстващите му научни области.

Индикаторът се пресмята по данни от Web of Science.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Съвместни научни публикации (Web of Science)"

Брой научни публикации, написани в съавторство с поне една друга институция според международната база данни Web of Science за предходните 5 години.

На всяко професионално направление съответстват една или повече научни области. Броят на съвместните научни публикации се изчислява на база на съвкупността от уникални документи, които са отнесени освен към съответното ВУ и към поне още една институция и са причислени към научни области.

Индикаторът се пресмята по данни от Web of Science.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Докторски програми"

Брой акредитирани докторски програми.

Индикаторът оценява потенциала на висшето училище да надгражда над магистърските програми и да обучава докторанти. Докторската степен (PhD), която е на границата между образователните и научните степени, става все по-разпространена във висшето образование в развитите страни. В този смисъл способността на висшите училища да подържат докторски програми е и добър косвен измерител за потенциала на преподавателския състав, задълбочеността на научноизследователската дейност и бъдещата конкурентоспособност.
Класификацията на докторските програми, акредитирани преди март 2011 г., е по научни области, докато акредитираните след тази дата се асоциират с определено професионално направление още с подаване на искането за одобрение от съответното висше училище. Данните са подадени от НАОА изцяло по професионални направления, като старите докторски специалности и техните научни области са отнесени към конкретни професионални направления. Поради различията в използваната методология преди и след март 2011 г. е възможно разминаване в професионалните направления, към които висшите училища и Агенцията са отнесли дадени програми от стария тип. Тези разминавания са уточнени при процеса на верификация на данните с висшите училища и като краен вариант е прието съотнасянето, направено от самите ВУ.

Индикаторът се пресмята по данни от НАОА.

Индикаторът се пресмята на нива[17] 0 и 1.

Индикатор „Съотношение докторанти към студенти"

Брой докторанти на 100 действащи студенти.

Индикаторът показва колко докторанти се падат на всеки 100 действащи студенти. Това, от една страна, е измерител за научния потенциал на студентите във висшето училище, а от друга, показва възможността на висшето училище да мотивира студентите да се развиват в научната дейност и какъв е капацитетът на институцията да поддържа докторски програми. Броят на действащите студентите се използва като измерител за големината на професионалното направление, а съотношението докторанти/студенти е показателно доколко подготовката на докторанти е важна част от дейността на висшето училище в съответното направление.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на нива 1, 2 и 3.

Индикатор „Общо средства за НИД на студент"

Общ размер на средствата за научноизследователска дейност, включващ държавната субсидия и привлечените от висшето училище допълнителни средства (в лева), на действащ студент. Данните представят средствата на касова основа за календарна година.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

[17] В стандартизираната класация този индикатор участва както на ниво 0 „висше училище", така и на ниво 1 „професионално направление във висшето училище" съответно с имената „Докторски програми във висшето училище" и „Докторски програми в професионалното направление на висшето училище".

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатор „Привлечени средства за НИД на студент”

Общ размер на допълнителните средства (извън държавната субсидия) на висшето училище, привлечени годишно за научноизследователска дейност, на действащ студент (в лева). Данните представят средствата на касова основа за календарна година.

Индикаторът представлява средствата за научноизследователска дейност, без държавната субсидия, привлечени допълнително от висшето училище, претеглени според броя на действащите студенти. Индикаторът измерва активността на висшето училище (съответно на преподавателите, докторантите и студентите) в привличането на допълнително финансиране за научноизследователска дейност, както и размера на това финансиране. Той може да се интерпретира като индикатор за научен капацитет и конкурентоспособност в научноизследователската сфера.

При изчислението е взет предвид размерът на допълнителните средства, извън държавната субсидия (целево отпусната за НИД по № 233 от 10.09.2016). Това са средствата, привлечени целево за НИД (от Фонд "Научни изследвания" на МОН, участие в проекти, международни проекти по рамковите програми, дарения и др.). Данните представят средствата на касова основа за календарна година.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатори, базирани на данни от социологически изследвания

Индикатор „Участие на студенти в НИД”

Процент от студентите, заявили, че са участвали в поне една научноизследователска дейност, включително научноизследователски проекти, конференции, написване и изнасяне на доклади, написване на статии и публикации.

Целта на този индикатор е да измери степента на участие на студентите в научни проекти. Индикаторът показва процента анкетирани студенти, заявили, че са участвали в научноизследователска дейност (НИД) по време на следването си. На ниво дефиниция е трудно да бъдат разграничени научноизследователските проекти от други инициативи. Затова студентите са питани за участие в проекти, конференции, написване и изнасяне на доклади, написване на статии и публикации.
Участието в НИД е основен инструмент за по-добро овладяване и създаване на умения за практическо прилагане на получените теоретични знания. Очаква се, че студентите, участвали в НИД, ще са по-добре подготвени след завършването си в своята професионална област, с по-малко допълнително обучение и по-кратък срок на адаптация. Участието в проекти развива ключови умения за екипна работа, които са много важни в съвременната научноизследователска дейност и за повечето професии.

За изчисляване на индикатора всеки интервюиран е отговарял с „Да/Не“ на следните въпроси:

Участвали ли сте в …, провеждани от Вашето ВУ?
1. *Научноизследователски проекти.*
2. *Научни конференции / изнасяне на доклади.*
3. *Написването на научна статия / публикация.*

Пресмята се процентът на студентите, които са участвали в поне една от по-горе изброените научноизследователски дейности. Процентът се изчислява от всички интервюирани студенти в съответното професионално направление във висшето училище.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред студенти.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Значимост на научните изследвания за преподавателите"

Средна оценка от 0 до 100 за значимостта на научните изследвания във висшето училище.

Индикаторът цели да измери нагласите на преподавателите към различните аспекти и отговорности в дейността на висшето училище. Например, в някои висши училища преподавателите могат да възприемат научните изследвания като по-важен компонент от дейността на съответното училище, докато в други преподавателите може да възприемат като по-важна задача подготовката на студентите за реализация на пазара на труда. Индикаторът може да служи като допълнителен източник на информация за профилиране на висшите училища. Индикаторът се измерва на ниво висше училище и се преписва на всяко от професионалните направления в него.

Моля посочете (в проценти) доколко е важна за Вас всяка от групите индикатори в Рейтинговата система на ВУ (РСВУ):

Всички групи са еднакво важни (Ако мислите така, запишете 100 срещу този отговор.)

Групи индикатори в РСВУ
1. *Учебен процес*
2. ***Научни изследвания***
3. *Учебна среда – материална база, информационно обезпечаване*
4. *Социално-битови и административни услуги*
5. *Престиж на ВУ*
6. *Реализация на пазара на труда и регионална значимост*

Пресмятане:
Стойността на индикатора се пресмята като средна аритметична от отговорите на всички преподаватели в съответното ВУ.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред преподаватели.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатор „Интензивност на научната работа"

Процент от времето, което един преподавател отделя за научно-изследователска работа във висшето училище в рамките на типична работна седмица.

Чрез измерване на времето, което преподавателите отделят за научно-изследователска работа, вкл. работа като научен ръководител, в сравнение например с времето отделено за преподавателска работа или изпълнението на административни и други задачи, индикаторът се стреми да даде представа за ангажираността на преподавателите с различни аспекти от дейността на висшето училище и служи като източник на информация за профилиране на висшите училища в рамките на стандартизираните класации.

Преподавателите са отговаряли на въпроса:

Моля посочете (в проценти) каква част от работното си време във ВУ отделяте за всяка дейност, в рамките на една типична работна седмица:
(Сборът трябва да е равен на 100%.)

1. *Преподаване*
2. *Подготовка за преподаване*
3. ***Работа като научен ръководител***
4. *Консултиране на студенти извън часовете*
5. ***Научна, изследователска или творческа дейност***
6. *Организационна и административна дейност*
7. *Друго (Посочете) …….*

Пресмятане:
1) Ако посочените отговори не се допълват до 100%, вторично се разпределят до 100%.
2) Получените стойности, посочени по точки *3. Работа като научен ръководител* и *5. Научна, изследователска или творческа дейност,* се сумират за всеки преподавател.
3) Съответните стойности на преподавателите от едно ВУ се осредняват, за да се получи стойността на индикатора.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред преподаватели.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатор „Ползваемост на научни продукти и услуги от работодатели"

Процент от работодателите, потвърдили, че през предходните 5 години тяхната организация е ползвала консултантски услуги, изследователски продукти или патенти *от съответното висше училище.*

Индикаторът цели да измери до каква степен работодателите в България ползват резултатите от научната дейност на висшите училища и си дават сметка за това. Трябва да се има предвид, че част от научната продукция на висшите училища може да се използва от работодатели в чужбина, което не е отразено в рамките на този индикатор.

Интервюираните са отговаряли с „Да/Не" на въпроса *„Доколкото Ви е известно, през последните 5 години Вашата организация ползвала ли е консултантски услуги, изследователски продукти или патенти от някое висше училище в България?*"

Посочилите отговор "Да" са имали възможност да посочат до три висши училища, от които са ползвали най-много консултантски услуги, изследователски продукти или патенти. От тях е пресметнат процентът на работодателите ползвали консултантски услуги, изследователски продукти или патенти от съответното ВУ.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред работодатели.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Група „Учебна среда”

В тази група за стандартизираните класации в изданието на рейтинговата система за 2019 г. няма индикатори, които да са пресметнати за професионалните направления във висшите училища. Индикатор, по който да могат да бъдат правени сравнения е „Удовлетвореност от учебната среда".

Индикатори, базирани на данни от регистри

Индикатор „Стопански инвентар (в лева на студент)"

Счетоводна стойност на стопанския инвентар на висшето училище на действащ студент (в лева) за календарна година. Стопанският инвентар включва обзавеждане, в т.ч. на учебните зали, лаборатории, спортни съоръжения, кухни и столове.

Индикаторът е една от възможностите за обективна оценка за състоянието на материалната база във висшето училище заедно със следващия индикатор за оборудването. За съжаление събирането на тези данни на ниво професионално направление среща редица пречки по отношение на наличието и достъпността на информацията. Стойността на индикатора е отнесена към броя на действащите студенти във висшето училище.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатор „Оборудване (в лева на студент)"

Счетоводна стойност на компютрите, хардуерното оборудване, други машини, съоръжения, автомобили, транспортни средства и капитализираните разходи на висшето училище на действащ студент (в лева) за календарна година.

Оборудването на висшето училище е от голямо значение за учебния и научноизследователски процес във висшите училища. То е важен елемент от оценката на материалната среда.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатор „Библиотечен фонд на студент”

Брой библиотечни единици средно на един действащ студент във висшето училище. Под библиотечни единици се разбират: книги, архивни материали, дискове, периодични издания, микрофилми и др.

Индикаторът измерва броя на библиотечните единици на един студент. Достъпът до електронни библиотеки и бази данни не е включен.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатор „Ползваемост на библиотечния фонд"

Брой заемания на библиотечни единици на действащ студент във висшето училище за академична година.

Важен показател за функционалността на библиотеките във висшите училища е честотата на ползване на информацията, която предоставят и активността на техните потребители. Колкото повече пъти са заемани библиотечните единици, толкова по-голямо е тяхното значение за образователния процес. Това е знак, че те са релевантни на преподавания материал.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатор „Информационно обезпечаване"

Брой международни бази данни, за които висшето училище е абонирано.

Индикаторът посочва броя международни бази данни, за които висшето училище е абонирано. Данните са предоставени от самите висши училища. Електронните библиотеки и бази данни се отличават значително по брой и актуалност на включените издания. В обхвата и цените на абонаментните планове също има значителни разлики. В този смисъл броят на базите данни, за които съответното висше училище има абонамент, е индикатор, който не дава пълна представа за достъпа до електронни издания, който получава един студент. Той все пак може да служи за ориентир.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатор „Учебна застроена площ на студент"

Квадратни метри учебна застроена площ на един действащ студент във висшето училище. Данните са за разгърната площ на сградите, в които се намират помещенията за обучение – аудитории и лаборатории, без площта на опитните полета.

При медицинските ВУ от болничната база се включват само площите на учебните зали, ако има такива.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатори, базирани на данни от социологически изследвания

Индикатор „Удовлетвореност от учебната среда"

Оценка по скала от 0 до 10 от студенти и преподаватели за състоянието на материалната база, удобството на учебния график и качеството на наличния библиотечен фонд.

Този индикатор се базира на субективната преценка на студентите и преподавателите за качеството на материалната база и субективната оценка само на студентите за удобството на

графика на занятията, условията за използване на библиотеката и съпътстващите услуги, качеството на библиотечния фонд в тяхното професионално направление в тяхното висше училище. Това е съставен индикатор, който се използва за първи път в изданието на рейтинговата система за 2014 г. и обединява данните от няколко блока въпроси, задавани в социологическо проучване на мнението на **студентите и преподавателите**.

Студенти: При формиране на този индикатор анкетираните **студенти** са дали оценка по 5-степенна скала от „Напълно съгласни" до „Напълно несъгласни" на всяко от твърденията:

1. *Учебните зали и лаборатории са в добро състояние.(Студенти)*
2. *Техническото оборудване е съвременно и в добро състояние.(Студенти)*
3. *Местата са достатъчно за всички студенти. (Студенти)*
4. *Мога да ползвам високоскоростен безплатен интернет на територията на ВУ.(Студенти)*
5. *Учебният график няма продължителни паузи, които да ми пречат да организирам пълноценно времето си.(Студенти)*
6. *Графикът е организиран така, че мога да посещавам всички интересни за мен курсове. (Студенти)*
7. *Библиотеката има удобно работно време. (Студенти)*
8. *Винаги когато търся литература за обучението си, я намирам. (Студенти)*
9. *Има достатъчно електронна литература за моето обучение, която е лесно достъпна. (Студенти)*
10. *Ползвам редовно електронни бази данни за моето обучение (напр. JSTOR, Web of Science, Web of Science и др.). (Студенти)*

Преподаватели: При формиране на този индикатор анкетираните **преподаватели** са дали оценка по 5-степенна скала от „Напълно съгласни" до „Напълно несъгласни" на всяко от твърденията:

Доколко сте съгласни, че Вашето ВУ Ви предоставя достъп до:

11. *Печатните издания, от които имам нужда. (Преподаватели)*
12. *Електронните бази данни с научни публикации, от които имам нужда. (Преподаватели)*
13. *Софтуерните програми, от които имам нужда. (Преподаватели)*
14. *Техническото оборудване, от което имам нужда. (Преподаватели)*
15. *Финансиране за участие в научни конференции извън страната. (Преподаватели)*

Пресмятане на баланс:

1) отговорите на въпроси от 1 до 15 се прекодират със стойностите: (1) за „Напълно съгласни", (0.5) за „По-скоро съгласни", (0) за „Неутрални", (-0.5) за „По-скоро несъгласни" и (-1) „Напълно несъгласни".

2) прекодираните стойности се осредняват (чрез претеглена средна) за всеки интервюиран (индивидуален баланс)

3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват (баланс по ПН) и се изобразяват на скала от 0 до 10.

4) индивидуалните баланси на преподавателите от съответното ВУ се осредняват (баланс по ВУ) и се изобразяват на скала от 0 до 10.

5) балансите по ПН и ВУ от студентите и тези по ВУ от преподавателите се осредняват чрез претеглена средна.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред студенти преподаватели.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Значимост на учебната среда за преподавателите"

Средна оценка от 0 до 100 за значимостта на учебната среда във висшето училище.

Индикаторът цели да измери нагласите на преподавателите към различните аспекти и отговорности в дейността на висшето училище. Индикаторът може да служи като допълнителен източник на информация за профилиране на висшите училища. Индикаторът се измерва на ниво висше училище и се преписва на всяко от професионалните направления в него.

Моля посочете (в проценти) доколко е важна за Вас всяка от групите индикатори в Рейтинговата система на ВУ (РСВУ):

Всички групи са еднакво важни (Ако мислите така, запишете 100 срещу този отговор.)

Групи индикатори в РСВУ

1. *Учебен процес*
2. *Научни изследвания*
3. ***Учебна среда – материална база, информационно обезпечаване***
4. *Социално-битови и административни услуги*
5. *Престиж на ВУ*
6. *Реализация на пазара на труда и регионална значимост*

Стойността на индикатора се пресмята като средна аритметична от отговорите на всички преподаватели в съответното ВУ.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред преподаватели.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Група „Социални условия и достъпност"

Индикатори, базирани на данни от регистри

Индикатор „Стипендии"

Среден разход на висшето училище за стипендии на студент редовно обучение за календарна година (в лева).

Общата сума за стипендии се дели на общия брой студенти редовно обучение.

Стипендиите са част от политиката за увеличаване на достъп до висше образование по различни критерии – социални критерии или високи академични постижения.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Студентски общежития"

Дял на студентите, настанени в студентски общежития, от студентите редовно обучение.

Индикаторът показва достъпността на общежитията за съответното висше училище. Колкото по-висока е стойността на индикатора, в общия случай, толкова по-голяма е вероятността за един кандидат-студент да намери място в общежитие.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Индикатори, базирани на данни от социологически изследвания

Индикатор „Удовлетвореност от социално-битовите и административни услуги"

Оценка по скала от 0 до 10 от студенти и преподаватели за социално- битовите условия, качеството на административните услуги и наличието на подкрепа за кариерното развитие.

Този индикатор се базира на субективната оценка на студентите и преподавателите за качеството на административното обслужване и достъпа до електронни услуги, субективната оценка само на студентите за социално-битовите условия (условията за социален живот, спорт, чистотата и хигиената в учебното заведение) и съществуващите ресурси и дейности за подкрепа на кариерното развитие, както и за тяхната ефективност. Това е съставен индикатор, който се използва за първи път в изданието на рейтинговата система за 2014 г. и обединява данните от няколко блока въпроси, задавани в социологическо проучване на мнението на **студентите и преподавателите.**

Всеки интервюиран дава оценка по 5-степенна скала от „Напълно съгласни" до „Напълно несъгласни" на всяко от твърденията:

1. *Има добри условия за социален живот - общи пространства, кафене, градинка. (Студенти)*
2. *Има добри условия за спорт. (Студенти)*
3. *Във висшето училище чистотата и хигиената са добре поддържани (включително и в тоалетните). (Студенти)*
4. *Има студентски стол, който предлага сравнително евтина и добра храна.(Студенти)*
5. *Звената за административни услуги имат удобно работно време. (Студенти)*
6. *В звената за административни услуги са любезни и отзивчиви.(Студенти)*
7. *Получавам услугата, от която имам нужда, в разумен срок.(Студенти)*
8. *Имам възможност онлайн да записвам курсове, да проверявам оценки и други.(Студенти)*
9. *Повечето административни услуги са достъпни по интернет. (Студенти)*
10. *Звената за административни услуги имат удобно работно време.(Преподаватели)*
11. *Получавам административните услуги в разумен срок. (Преподаватели)*
12. *Повечето административни услуги са достъпни по интернет. (Преподаватели)*

Кое от следните твърдения важи за Вас (отговори „Да/Не") (*Студенти*):

1. *Участвал/а съм в събития, организирани от кариерния център в моето висше училище.*
2. *Кариерният център в моето висше училище ми помогна да намеря практика/стаж, свързани с обучението ми.*
3. *Намирал/а съм работа чрез кариерния център в моето висше училище.*
4. *Участвал/а съм в събития в клуба на завършилите*

Ползвали ли сте ОБЩЕЖИТИЯ по време на обучението си и, ако „ДА", доволен ли сте от условията в тях? (*Студенти*)

1. *Да и съм доста доволен*
2. *Да и съм горе-долу доволен*
3. *Да, но не съм доволен*

4. Не съм ползвал

Пресмятане на баланс:
1) отговорите на въпроси от 1 до 12 се прекодират със стойностите: (1) за „Напълно съгласни", (0.5) за „По-скоро съгласни", (0) за „Неутрални", (-0.5) за „По-скоро несъгласни" и (-1) „Напълно несъгласни". Отговорът на въпрос 13 се прекодира със (0) за отговор НЕ и (1) за отговор ДА. Отговорът на въпрос 14 се прекодира с (1) за *„Да и съм доста доволен*", (0) за *„Да и съм горе-долу доволен*" *и* (-1) *за „Да, но не съм доволен*", *а отговорът „Не съм ползвал*" *не се взема предвид при изчислението на удовлетвореността.*
2) прекодираните стойности се осредняват (чрез претеглена средна) за всеки интервюиран (индивидуален баланс)
3) индивидуалните баланси на **студентите** от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват (баланс по ПН) и се изобразяват на скала от 0 до 10.
4) индивидуалните баланси на **преподавателите** от съответното ВУ се осредняват (баланс по ВУ) и се изобразяват на скала от 0 до 10.
5) балансите по ПН и ВУ от студентите и тези по ВУ от преподавателите се осредняват чрез претеглена средна.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред преподаватели и студенти.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Значимост на социално-битовите и административни услуги за преподавателите"

Средна оценка от 0 до 100 за значимостта на социално-битовите и административни услуги.

Моля посочете (в проценти) доколко е важна за Вас всяка от групите индикатори в Рейтинговата система на ВУ (РСВУ):

Всички групи са еднакво важни (Ако мислите така, запишете 100 срещу този отговор.)

Групи индикатори в РСВУ

1. *Учебен процес*
2. *Научни изследвания*
3. *Учебна среда – материална база, информационно обезпечаване*
4. ***Социално-битови и административни услуги***
5. *Престиж на ВУ*
6. *Реализация на пазара на труда и регионална значимост*

Пресмятане: Стойността на индикатора се пресмята като средна аритметична от отговорите на всички преподаватели в съответното ВУ.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред преподаватели.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Група „Престиж”

Индикатори, базирани на данни от регистри

Индикатор „Среден успех от дипломата за завършено средно образование”

Среден успех от дипломата за завършено средно образование на студентите от първи курс.

Индикаторът показва осреднената стойност на средния успех от дипломата на всеки студент от първи курс. Средният успех от дипломата на приетите студенти показва конкуренцията, на която е изложен кандидат- студентът в определено професионално направление на дадено висше училище и съответно шансовете му да бъде приет в него. Големият брой кандидати с високи постижения в училище показва и степента на привлекателност на висшето училище в даденото професионално направление, която е функция на престижа му.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатори, базирани на данни от регистри

Индикатор „Чуждестранни студенти“

Процент на чуждестранните действащи студенти от общия брой на действащите.

Способността на висшето училище да привлича чуждестранни студенти говори за висок престиж и авторитет на институцията в чужбина. Предполага се, че едно висше училище е притегателен център за чуждестранни студенти, когато има добри отзиви за подготовката и възможностите за реализация, които предоставя.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатори, базирани на данни от социологически изследвания

Индикатор „Престиж сред студентите”

Процент от студентите, посочили съответното висше училище сред трите предоставящи най-добро образование в това професионално направление. Посочванията на собственото висше училище не са взети предвид при изчислението.

Индикаторът отразява субективната преценка на студентите за това, кои три български висши училища, различни от тяхното, осигуряват най-добро образование в тяхната специалност или професионално направление. Преценката на студентите е показателна за престижа на висшите училища в конкретното професионално направление.
Например, оценката на професионалното направление „Икономика” в СУ е пресметната като процент на студентите, обучаващи се в направление „Икономика“ от останалите университети, които са посочили СУ сред трите най-добри университети в тяхното професионално направление. При пресмятането е отчетен размерът на висшето училище, така че сумарното мнение на

студентите в малките университети да тежи еднакво със сумарното мнение на студентите в големите университети. Това е необходимо, за да не бъдат ощетени големите университети, тъй като техните студентите нямат възможност да посочват собствения си университет.

Всеки интервюиран е отговарял на въпроса:
Посочете до ТРИ висши училища в България, които според Вас осигуряват най-добро образование във ВАШАТА СПЕЦИАЛНОСТ или ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ, като на първо място напишете най-доброто. *Посочете поне едно висше училище различно от Вашето.*

При изчисляване на индикатора посочванията на собственото ВУ са изключени. Висшето училище, посочено на първо място получава тегло - 1, на второ - 0,5 и на трето - 0,3. В случаите, при които дадено професионално направление се изучава в по-малко от три висши училища, индикаторът „*Престиж сред студенти*" не се изчислява и съответните висши училища имат липсващи данни за престижа по това направление.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред студенти.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Престиж сред работодатели"

Процент от работодателите, наемащи кадри с висше образование от съответното професионално направление, посочили, че предпочитат да наемат висшисти, които са завършили съответното висше училище. Данните са от социологическо проучване сред работодатели.

Всеки интервюиран е отговарял на следните въпроси:
1. *Моля, посочете до 5 професионални направления, от които НАЙ-ВЕЧЕ наемате служители с ВИСШЕ образование.*
2. *Възпитаници на кои висши училища бихте предпочели при равни други условия? За всяко от посочените в предходния въпрос направления, посочете до 3 висши училища като започнете с най-предпочитаното от Вас.*

При изчисляване на индикатора висшето училище, посочено на първо място получава тегло (1), на второ (0.5) и на трето (0.3). Случаите, при които дадено професионално направление се изучава само в едно висше училище, индикаторът „*Престиж сред работодателите*" не се изчислява за това направление и съответните висши училища имат липсващи данни за престижа по това направление.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред работодатели.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Престиж сред преподавателите"

Процент от преподавателите, посочили съответното висше училище сред трите, които биха препоръчали в съответното професионално направление. Посочванията на собственото висше училище не са взети предвид при изчислението. Данните са от социологическо проучване сред преподаватели.

Всеки интервюиран е отговарял на въпросите:

Моля, за до ПЕТ професионални направления, върху които имате наблюдения, посочете до ТРИ висши училища (ВУ) в България, които според Вас осигуряват най-доброто образование в тях. Започнете с това висше училище, което смятате за най-доброто в съответното професионално направление.[18] *(За всяко направление посочете ПОНЕ ЕДНО ВУ, РАЗЛИЧНО от Вашето)*

При изчисляване на индикатора посочванията на собственото ВУ са изключени. Висшето училище, посочено на първо място получава тегло (1), на второ (0.5) и на трето (0.3). В случаите, при които дадено професионално направление се изучава в по-малко от три висши училища, индикаторът *„Престиж сред преподавателите"* не се изчислява за това направление и съответните висши училища имат липсващи данни за престижа по това направление.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред преподаватели.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Първи избор"

Процент от студентите посочили, че са постъпили във висшето училище и специалността, които са били тяхно първо желание.

Всеки интервюиран е отговарял с "ДА" и "НЕ" на следните твърдения:

Кое от следните твърдения важи за Вас?
1. *Постъпих във ВУ, което беше моето ПЪРВО желание.*
2. *Постъпих в специалността, която беше моето ПЪРВО желание.*

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред студенти.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Удовлетвореност от избора"

Процент от студентите посочили, че биха записали същата специалност в същото ВУ.

Всеки интервюиран е отговарял с "ДА" и "НЕ" на следните твърдения:

Ако имахте възможност да се върнете назад във времето, Вие …?
1. *Отново бихте се записали в същата специалност.*
2. *Отново бихте се записали в същото ВУ.*

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред студенти.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Добих увереност, че ще успея в живота"

Оценка по скала от 0 до 10 от студенти за влиянието на процеса на обучение върху студентите по отношение на увереността им.

Всеки интервюиран дава оценка по 5-степенна скала от „Напълно съгласни" до „Напълно

18 В електронната версия на анкетната карта респондентът има възможност да отговори, че не може да посочи нито едно ПН, за което е компетентен по въпроса.

несъгласни" на въпроса:
По-долу са изброени твърдения, които се отнасят до влиянието на процеса на обучение върху студентите. Моля оценете до каква степен следното твърдение се отнасят ЛИЧНО до Вас. *"Придобивам увереност, че ще успея в живота"*

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс:
1) отговорите се прекодират със стойностите: (1) за „Напълно съгласни", (0.5) за „По-скоро съгласни", (0) за „Неутрални", (-0.5) за „По-скоро несъгласни" и (-1) „Напълно несъгласни";
2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо изследване сред студенти.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Създадох важни контакти и приятелства"

Оценка по скала от 0 до 10 от студенти за влиянието на процеса на обучение върху студентите по отношение на създадените контакти.

Всеки интервюиран дава оценка по 5-степенна скала от „Напълно съгласни" до „Напълно несъгласни" на въпроса:
По-долу са изброени твърдения, които се отнасят до влиянието на процеса на обучение върху студентите. Моля оценете до каква степен те се отнасят ЛИЧНО до Вас.
"Създавам важни контакти и приятелства"

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс:
1) отговорите се прекодират със стойностите: (1) за „Напълно съгласни", (0.5) за „По-скоро съгласни", (0) за „Неутрални", (-0.5) за „По-скоро несъгласни" и (-1) „Напълно несъгласни";
2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо изследване сред студенти.

Индикаторът се пресмята на нива 0 и 1.

Индикатор „Значимост на престижа за преподавателите"

Средна оценка от 0 до 100 от преподаватели за значимостта на престижа във висшето училище.

1. *Учебен процес*
2. *Научни изследвания*
3. *Учебна среда – материална база, информационно обезпечаване*
4. *Социално-битови и административни услуги*
5. ***Престиж на ВУ***
6. *Реализация на пазара на труда и регионална значимост*

Стойността на индикатора се пресмята като средна аритметична от отговорите на всички преподаватели в съответното ВУ.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо проучване сред преподаватели.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

Група „Реализация на пазара на труда и регионална значимост”

Индикатори, базирани на данни от регистри

Индикатор „Безработица сред завършилите”

Процент на официално регистрираните безработни сред завършилите през предходните 5 години.

Безработицата е едно от най-нежеланите социални явления, както в личен, така и в обществен план. От всяка следваща година образование се очаква да увеличава конкурентоспособността на конкретния човек на пазара на труда. В макроикономически план се очаква образованието да повишава производителността на труда в икономиката и по този начин да увеличава БВП или възможността за повече свободно време при същото равнище на БВП. При този индикатор има пълно съвпадение на личните и обществените очаквания. По тази причина и поради факта, че информацията е получена от официален регистър, е логично този индикатор да участва с относително голяма тежест при формиране оценката на висшите училища.
Показателят е формиран на базата на информация на НАЦИД за завършилите професионалното направление в съответното висше училище през предходните 5 години и данни, предоставени от НОИ за официално регистрираните безработни сред завършилите висше образование в България. От 2015 г. индикаторът се пресмята чрез осредняване на безработните за 12-месечен период.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД и НОИ.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание”

Процент на работещите на позиция, изискваща висше образование или заемащи длъжност по призвание, сред осигурените лица, завършили през предходните 5 години. Лицата на граждански договор, самоосигуряващите се лица и земеделските производители не са взети предвид при изчислението.

Този индикатор измерва какъв процент от завършилите са назначени на позиция, изискваща висше образование. Това до известна степен може да се приеме за измерител за възвръщаемостта от публичната инвестиция в образованието. Ако някой, завършил висше образование, си намира работа, която изисква по-ниска квалификация, част от инвестицията, направена от него и обществото в (много скъпо) образование, не се използва ефективно.
При изчисляване на индикатора са включени лицата, работещи на трудови договори, лицата, осигурени по служебни правоотношения, осигурените на изборни длъжности, осигурените по договори за управление и контрол на търговски дружества, специализантите по договори за обучение и морските лица. За реализирани се считат тези от работещите на трудов договор, които заемат длъжност, изискваща висше образование, както и лицата, изпълняващи длъжност по призвание. Работещите по всички останали от изброените по-горе категории също се считат

за реализирани. Изключени са самоосигуряващите се лица, тези на граждански договор и земеделските производители. Ако едно лице е завършило висше образование в две различни професионални направления в едно висше училище или е получило някаква образователна степен в различни висши училища (независимо в какво професионално направление), то данните за това лице фигурират и на двете места.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД и НОИ.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Приложение на придобитото висше образование"

Процент на работещите на позиция, изискваща висше образование сред осигурените лица, завършили през предходните 5 години. Лицата на граждански договор, самоосигуряващите се лица и земеделските производители не са взети предвид при изчислението.

При изчисляване на индикатора са включени лицата, работещи на трудови договори, лицата, осигурени по служебни правоотношения, осигурените на изборни длъжности, осигурените по договори за управление и контрол на търговски дружества, специализантите по договори за обучение и морските лица. За реализирани се считат тези от работещите на трудов договор, които заемат длъжност, изискваща висше образование. Работещите по всички останали от изброените по-горе категории също се считат за реализирани. Изключени са самоосигуряващите се лица, тези на граждански договор и земеделските производители. Ако едно лице е завършило висше образование в две различни професионални направления в едно висше училище или е получило някаква образователна степен в различни висши училища (независимо в какво професионално направление), то данните за това лице фигурират и на двете места.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД и НОИ.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Принос към осигурителната система"

Процент на социално осигурените лица в България сред завършилите през предходните 5 години.

Този индикатор косвено измерва публичната полза от висшето образование, като дава информация за връзката на образованието в дадено висше училище с националния пазар на труда и приноса на завършилите към осигурителната система на страната. Колкото по-голям дял от завършилите са социално осигурени в България, толкова по-силна е връзката на висшето училище с националния пазар на труда и толкова е по-голям неговият принос за стабилността на осигурителната система. Индикаторът е изчислен, без да се включват завършилите чуждестранни студенти.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД и НОИ.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Осигурителен доход на завършилите"

Среден месечен осигурителен доход на завършилите през предходните 5.

Осигурителният доход има нормативно определен таван. По този начин се губи известна информация за сегмента на хората с най-високи доходи. Тези хора не представляват висок дял от населението. Можем спокойно да приемем, че всеки, достигнал тавана на осигурителния доход в страната, е намерил добра професионална и социална реализация.
Показателят е формиран на базата на информация на НАЦИД за завършилите професионалното направление в съответното висше училище през предходните 5 години и данните от Регистъра на осигурените лица за осигурителния доход на завършилите висше образование в България. От 2015 г. индикаторът се пресмята чрез осредняване на данните за 12-месечен период.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД и НОИ.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Облагаем доход на завършилите"

Среден месечен облагаем доход на завършилите през предходните 5.

Показателят е формиран на базата на информация на НАЦИД за завършилите професионалното направление в съответното висше училище през предходните 5 години и данните от Регистъра на осигурените лица за облагаемия доход на завършилите висше образование в България. Индикаторът се пресмята чрез осредняване на данните за 12-месечен период. Изключителните стойности, надвишаващи средната с 3 стандартни отклонения, са приравнени на средната плюс 3 стандартни отклонения.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД и НОИ.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Съотношение на осигурителния доход на завършилите спрямо средната заплата за областта"

Съотношение на средния месечен осигурителен доход на завършилите през предходните 5 години, спрямо средната брутна работна заплата за съответната административна област в България.

Завършилите се реализират в различни административни области в страната, в които – в зависимост от състоянието на местната икономика – общото ниво на доходите, както и тяхната покупателна сила, може да са различни. Индикаторът цели да отчете тези регионални различия в нивата на заплащане и да демонстрира как доходът на завършилите се съотнася към средните заплати в областта, в която се реализират и съответно осигуряват.

Показателят е формиран на базата на информация на НАЦИД за завършилите професионалното направление в съответното висше училище през предходните 5 години и данните от Регистъра на осигурените лица за осигурителния доход на завършилите, както и въз основа на данни на НСИ за средната брутна работна заплата по административни области в страната.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД и НОИ.

Индикаторът се пресмята на всички нива.

Индикатор „Регионална реализация"

Дял на завършилите през последните 5 години, които са осигурени от работодател, намиращ се в региона за планиране, в който се намира висшето училище.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД и НОИ.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Регионална реализация на позиция за висше образование"

Дял на осигурените лица, работещи на позиция, която изисква висше образование. Делът е пресметнат от завършилите през последните 5 години, чиито работодател е регистриран в региона за планиране, в който се намира висшето училище по данни, предоставени от НОИ и НАЦИД.

При изчисляване на индикатора са включени лицата, работещи на трудови договори, лицата, осигурени по служебни правоотношения, осигурените на изборни длъжности, осигурените по договори за управление и контрол на търговски дружества, специализантите по договори за обучение и морските лица, които са осигурени в региона за планиране, в който се намира завършеното от тях висше училище. За реализирани се считат тези от работещите на трудов договор, които заемат длъжност, изискваща висше образование, както и лица, изпълняващи длъжност по призвание. Работещите по всички останали от изброените по-горе категории също се считат за реализирани. Изключени са самоосигуряващите се лица, тези на граждански договор и земеделските производители. Ако едно лице е завършило висше образование в две различни професионални направления в едно висше училище или е получило някаква степен в различни висши училища (независимо в какво професионално направление), то данните за това лице фигурират и на двете места.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД и НОИ.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Безработица сред завършилите спрямо средната за региона на висшето училище (съотношение)"

Съотношение между регистрираната безработица в региона за планиране, в който се намира висшето училище и дела на официално регистрираните безработни сред завършилите през предходните 5 учебни години. Индикаторът е изчислен на базата на данни за безработицата по региони от НСИ и данни за завършилите, предоставени от НОИ и НАЦИД.

Стойностите на индикатора представляват частно между стойността на безработицата за региона, в който се намира висшето училище и стойността на индикатора „Безработица сред завършилите". Поради спецификата на аритметичната операция деление, са въведени две ограничения. При стойност на индикатора „Безработица сред завършилите", равна на нула, на индикатора „Безработица сред завършилите спрямо средната за региона на висшето училище (съотношение)" се приписва автоматично стойност 10, за да се избегне деленето на нула. При стойност на индикатора, по-голяма от 10, т.е. съотношение между безработицата за региона и тази сред завършилите, по-голяма от 10, на индикатора се приписва стойност 10. (Целта е при изчисляването на класациите да се избегнат аномалии, дължащи се на съществуването на крайни стойности в разпределението на индикатора. Това е обичайна процедура при работа с

разпределения, в които има крайни стойности).

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД и НОИ.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор „Безработица сред завършилите спрямо средната за региона на висшето училище (разлика)"

Разлика между дела на безработните за региона за планиране, в който се намира висшето училище и дела на безработните, които са завършили професионалното направление в съответното висше училище през предходните 5 учебни години. Индикаторът е изчислен на базата на данни за безработицата по региони от НСИ и данни за завършилите, предоставени от НОИ и НАЦИД.

Когато стойността на индикатора е отрицателна величина, тя се изобразява в системата в червен цвят.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД и НОИ.

Индикаторът се пресмята на ниво 1.

Индикатор "Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в областта"

Дял на студентите, завършили средно училище в административната област (район от ниво 3), където се намира съответното висше училище, от общия брой на действащите.

Данните за броя на действащите студенти са взети от НАЦИД. Данните за завършилите средно училище са взети от Регистъра на дипломи и свидетелства за завършена степен на образование и професионална квалификация за завършилите средно образование.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД и ЦИОО.

Индикаторът се пресмята на нива 0, 1 и 2.

Индикатор "Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в региона"

Дял на студентите, завършили средно училище в региона (район от ниво 2), където се намира съответното висше училище, от общия брой на действащите.

Данните за броя на действащите студенти са взети от НАЦИД. Данните за завършилите средно училище са взети от Регистъра на дипломи и свидетелства за завършена степен на образование и професионална квалификация за завършилите средно образование.

Индикаторът се пресмята по данни от НАЦИД и ЦИОО.

Индикаторът се пресмята на нива 0, 1 и 2.

Индикатори, базирани на данни от социологически изследвания

Индикатор „Регионална значимост"

Процент на студентите, планиращи своята професионална реализация в града или областта, където се намира тяхното висше училище, от всички студенти в професионалното направление в съответното училище. Данните са получени от социологическо проучване сред студенти.

Индикаторът отчита връзката на висшето училище с местната икономика в града и областта, в която се намира. Чрез него се установява дали предлаганото обучение във висшето училище съответства на нуждите на местната икономика и дали едновременно с това е достъпно и привлекателно за младежите в съответния регион.

Всеки интервюиран е отговарял на въпроса: „*След завършване на висшето си образование, планирам да остана / да се преместя в ….*"

1. *Града или областта, в който се намира моето висше училище*
2. *Друга област в България*
3. *Чужбина*
4. *Още не съм решил*

Стойността на индикатора е дял на студентите по професионално направление, посочили отговор 1 или отговор 2, в случай че посочената област съвпада с областта, в която се намира съответното висше училище.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо изследване сред студенти.

Индикаторът се пресмята на нива 0 и 1.

Индикатор „Значимост на реализацията за преподавателите"

Средна оценка от 0 до 100 от преподаватели за значимостта на реализацията на завършилите при оценяване на дейността на висшето училище.

Индикаторът цели да измери нагласите на преподавателите към различните аспекти и отговорности в дейността на висшето училище. Например, в някои висши училища преподавателите могат да възприемат научните изследвания като по-важен компонент от дейността на съответното училище, докато в други преподавателите може да възприемат като по-важна задача подготовката на студентите за реализация на пазара на труда. Индикаторът може да послужи като допълнителен източник на информация за профилиране на висшите училища. Индикаторът се измерва на ниво висше училище и се преписва на всяко от професионалните направления в него.

Моля посочете (в проценти) доколко е важна за Вас всяка от групите индикатори в Рейтинговата система на ВУ (РСВУ):

Всички групи са еднакво важни (Ако мислите така, запишете 100 срещу този отговор.)

Групи индикатори в РСВУ

1. *Учебен процес*
2. *Научни изследвания*
3. *Учебна среда – материална база, информационно обезпечаване*
4. *Социално-битови и административни услуги*
5. *Престиж на ВУ*

6. Реализация на пазара на труда и регионална значимост

Пресмятане:

Стойността на индикатора се пресмята като средна аритметична от отговорите на всички преподаватели в съответното ВУ.

Индикаторът се пресмята по данни от социологическо изследване сред преподаватели.

Индикаторът се пресмята на ниво 0.

ПРИЛОЖЕНИЕ II. МАТРИЦА НА СЪОТВЕТСТВИЯТА МЕЖДУ ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ НАПРАВЛЕНИЯ[19] И ОБЛАСТИТЕ НА НАУКАТА ПО МЕЖДУНАРОДНА БАЗА ДАННИ SCOPUS, ИЗПОЛЗВАНА В РСВУ 2024

Матрицата за съответствие между професионалните направление в българското висше образование и научните области от библиометричната база от данни Scopus е изготвена на няколко стъпки.

1) На първата стъпка е изработена **експертна** матрица на съответствие между професионалните направления в българските висши училища и научните области в Scopus. Матрицата е изработена от експертен екип и е консултирана с представителите на Консултативния и Експертния съвет към проекта за развитие на Рейтинговата система, респективно с представители на висшите училища. В матрицата на всяко професионално направление са съпоставени една или няколко научни области на база на специалностите, които се преподават в съответното направление и на база документите, които имат висшите училища, провеждащи обучения в него. Всяка научна област трябва да е посочена от експертите или от висшите училища като релевантна за професионалното направление, т.е. те трябва да са заявили, че от професионалното направление обичайно има публикации в дадената научна област.

2) На втора стъпка за всяко професионално направление се прави избор на една от научните области в базата данни Scopus, която е „най-близка" до него. Степента на съотнасяне на научните области от Scopus и професионалните направления в българските висши училища се проверява емпирично с помощта на регресионен модел. Използвана е логистична регресия, при която зависимата променлива е бинарна (булева). Зависимата променлива показва дали дадено висше училище обучава в съответното професионално направление. Независимата променлива е целочислена и показва броя документи, написани от дадено висше училище в съответната научна област в Scopus. За да се приеме, че между научната област и професионалното направление има връзка, нивото на доверителност трябва да е под 0.1 (под 10%). Разбира се, предпочитание се отдава на нива на доверителност под 0.05 (под 5%), но те се срещат относително рядко. Допълнително при избора се взема предвид коефициентът, който описва съотношението на шансовете – той трябва да е строго по-голям от единица при съответното ниво на доверителност и общата обяснителна сила на модела (псевдо R-квадрат). По този начин за всяко професионално направление се определя една най-релевантна научна област.

3) След като на втора стъпка за всяко професионално направление е избрана една най-релевантна научна област от Scopus, на трета стъпка към нея се присъединяват със съответните рангове втората, третата и следващи най-релевантни научни области. Първата най-релевантна област получава ранг 1, втората – ранг 2, третата – ранг 3 и така нататък. Приписването на рангове от втория нататък става на базата на **емпиричен материал от базата данни на Scopus за всички български публикации**. Произведена е матрица с размерност 27x27. В матрицата по редове и стълбове стоят научните области по Scopus[20]. Всяка клетка съдържа броя документи, които са едновременно в едната и другата научна област. Този брой документи представлява **количествена оценка за степента на близост** между двете научни области.

[19] ПМС № 125/24.06.2002 г. за утвърждаване Класификатор на областите на висше образование и професионалните направления.

[20] В Scopus има 27 научни области.

Мярката за близост се претегля спрямо общия брой документи във всяка научна област, за да бъде превърната в относителен дял (процент), своеобразен **коефициент на близост**. В наукометричните изследвания това е често използвана мярка за близост, макар че не е единствената. **Коефициентът на близост** се използва за приписване на рангове на следващите по релевантност научни области, като по-голямото тегло в матрицата води до приписване на по-висок ранг. Чрез този алгоритъм се съставя втора **емпирична** матрица на съответствие между професионалните направления и научните области.

4) Финалната матрица на съответствие, която се използва при пресмятане на индикаторите от Scopus по професионални направления е получена чрез филтриране на **емпиричната** матрица през **експертната** матрица. Т.е. дадена научна област се отнася към определено професионално направление, ако са изпълнени едновременно три условия: **първо**, дадената област присъства в емпиричната матрица; **второ**, дадената научна област присъства в експертната матрица; **трето**, коефициентът на близост на дадената научна област е над 0.05 (т.е. 5%).

5) На последна стъпка, на всяко професионално направление в **конкретно** висше училище се приписват документите от тези научни области от финалната матрица, в които конкретното висше училище има публикации. Според посочения алгоритъм към едно професионално направление се отнасят минимум една и максимум пет научни области.

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ	НАУЧНА ОБЛАСТ (Scopus)
Администрация и управление	Business, Management and Accounting
	Economics, Econometrics and Finance
Архитектура, строителство и геодезия	Computer Science
	Engineering
	Materials Science
	Physics and Astronomy
Биологически науки	Agricultural and Biological Sciences
	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Veterinary
Биотехнологии	Agricultural and Biological Sciences
	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Chemistry
	Medicine
	Pharmacology, Toxicology and Pharmaceutics
Ветеринарна медицина	Agricultural and Biological Sciences
	Veterinary
Военно дело	
Горско стопанство	Agricultural and Biological Sciences
Електротехника, електроника и автоматика	Computer Science
	Engineering
	Materials Science
	Physics and Astronomy
Енергетика	Chemical Engineering
	Chemistry
	Energy
	Engineering
	Materials Science
Животновъдство	Agricultural and Biological Sciences

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ	НАУЧНА ОБЛАСТ (Scopus)
	Veterinary
Здравни грижи	Nursing
Изобразително изкуство	
Икономика	Business, Management and Accounting
	Economics, Econometrics and Finance
Информатика и компютърни науки	Computer Science
	Engineering
	Mathematics
История и археология	Arts and Humanities
	Social Sciences
Комуникационна и компютърна техника	Computer Science
	Engineering
	Materials Science
Математика	Computer Science
	Engineering
	Mathematics
	Physics and Astronomy
Материали и материалознание	Chemistry
	Engineering
	Materials Science
Машинно инженерство	Computer Science
	Engineering
	Materials Science
	Physics and Astronomy
Медицина	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Medicine
Спорт	Health Professions
Стоматология	Dentistry
Театрално и филмово изкуство	
Теория и управление на образованието	Social Sciences
Теория на изкуствата	
Транспорт, корабоплаване и авиация	Computer Science
	Engineering
	Materials Science
	Physics and Astronomy
Туризъм	Business, Management and Accounting
Фармация	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Chemistry
	Medicine
	Pharmacology, Toxicology and Pharmaceutics
Физически науки	Engineering
	Materials Science
	Physics and Astronomy
Филология	Arts and Humanities
	Social Sciences
Философия	Arts and Humanities

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ	**НАУЧНА ОБЛАСТ (Scopus)**
	Social Sciences
Химически науки	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Chemical Engineering
	Chemistry
	Materials Science
Химични технологии	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Chemical Engineering
	Chemistry
	Engineering
	Materials Science
Хранителни технологии	Agricultural and Biological Sciences
	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Immunology and Microbiology

ПРИЛОЖЕНИЕ III. АЛГОРИТЪМ ЗА НАБИРАНЕ НА ДАННИ ОТ МЕЖДУНАРОДНА БИБЛИОГРАФСКА БАЗА ДАННИ SCOPUS 2024

1. Какво представлява заявката, с която търсим в Скопус?

Официалният интернет сайт на Скопус е www.scopus.com. Отива се на **Advanced Search**. В полето **Enter query string** се поставя (Paste) **скрипт-заявка** за желаната справка от Скопус.

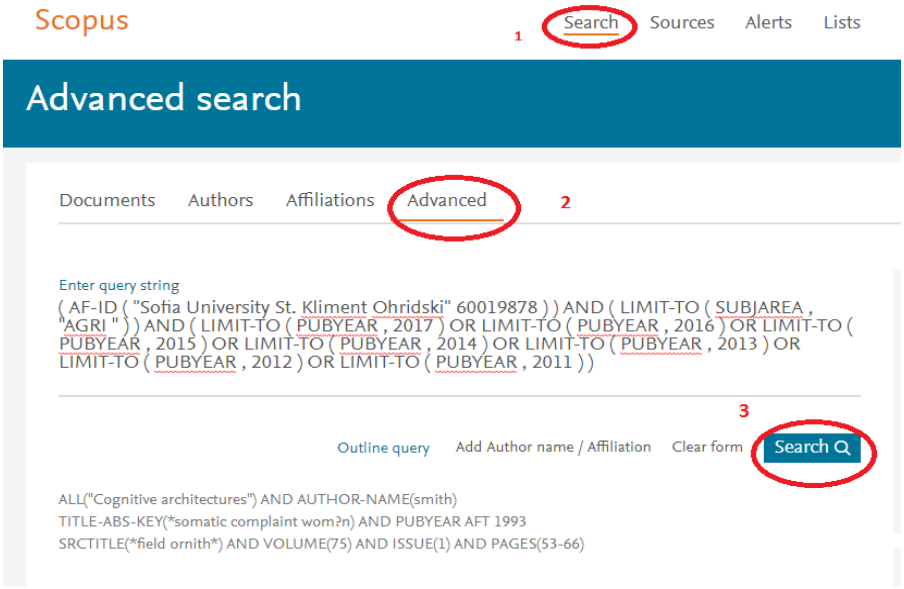

За настоящия случай, тази заявка трябва да съдържа:

- **Афилиационния номер** и **името** на висшето училище (напр. AF-ID ("Sofia University St. Kliment Ohridski" 60019878)). Афилиационните номера и имената на висшите училища (ВУ) в Скопус, които са използвани при набирането на данните за Рейтинговата система 2024, се намират в **Табл. 1** в края на настоящия документ.
- **Научната област**, към която Скопус причислява публикациите на висшите училища (напр. LIMIT-TO (SUBJAREA,"AGRI")). Според *Матрицата на съответствията*[21] на една научна област (subject area) от Скопус се причисляват едно или повече професионални направления от българското висше образование (ПН). За да се провери индекса на цитируемост по научна област (Н-индекса на едно ВУ за определено ПН), в скрипта-заявка трябва да се упоменат всички научни области, които съответстват на това ПН, според *Матрицата на съответствията.* В скрипта-заявка ограниченията за тези научни области трябва да бъдат свързани с логическата операция OR. Съкращенията на научните области, които Скопус разпознава, се намират в **Табл. 2** в края на настоящия документ.
- **Година на публикуване** на документите в Скопус (напр. LIMIT-TO (PUBYEAR, 2018)). Индексите на цитируемост; средният брой цитирания на документ; броят на документи, цитирани поне веднъж; броят на статиите в научни списания и броят на доклади от научни конференции се пресмятат на база на документите в Скопус, публикувани през последните 5 години. Затова в скрипта-заявка трябва да се изброят

[21] **Матрицата на съответствията** е между научните области в Скопус и ПН в българкото висше образование се намира в отделен екселски файл, прикачен към писмото за верификация.

годините на публикуване **2019, 2020, 2021, 2022 и 2023** свързани с логическата операция OR.

- **Тип и източник на документа.** За да се изберат само „Статиите в научни списания" от всички видове документи в Скопус е необходимо в скрипта-заявка да се добави ограничение за типа и източника на документите. Това става съответно чрез командите LIMIT-TO (DOCTYPE, "ar"), която фиксира типа на документа да е „статия (article)" и LIMIT-TO (SRCTYPE, "j"), която фиксира източника на документа да е „научно списание (journal)". За правилно търсене в Скопус тези команди трябва да са свързани с логическата операция AND (както помежду си, така и с останалите команди в скрипта-заявка), за да са изпълнени едновременно. Типът и източникът на документите се ползват при проверката на индикатора „Статии в научни списания".

- **Пример 1.** За проверка на Н-индекса на Софийския университет за ПН Математика, в полето **Enter query string** трябва да се напише следния скрипт-заявка:

(AF-ID ("Sofia University St. Kliment Ohridski" 60019878)) **AND**
(LIMIT-TO (SUBJAREA,"MATH") **OR** LIMIT-TO (SUBJAREA,"ENGI") **OR** LIMIT-TO (SUBJAREA,"PHYS") **OR** LIMIT-TO (SUBJAREA,"COMP")) **AND**
(LIMIT-TO (PUBYEAR, 2023) **OR** LIMIT-TO (PUBYEAR, 2022) **OR** LIMIT-TO (PUBYEAR, 2021) **OR** LIMIT-TO (PUBYEAR, 2020) **OR** (LIMIT-TO (PUBYEAR, 2019))

Важно е да се отбележи, че според *Матрицата на съответствията* към ПН Математика са причислени 4 научни области от Скопус (Mathematics, Engineering, Physics and Astronomy и Computer Science). Логическата операция между името на ВУ, научната област и годината на публикуване е AND, защото искаме и трите елемента да се изпълнени едновременно (**сечение**). Докато логическата операция при избиране на повече от една научни области или повече от една години на публикуване е OR, защото искаме множеството от документи, **обединение** от съответните научни области, публикувани през съответните години.

- **Пример 2.** За проверка на броя на статиите в научни списания на Софийския университет за ПН Математика, към скрипта-заявка от Пример 1 трябва да се добавят още две команди (виж последния ред на следващия скрипт):

(AF-ID ("Sofia University St. Kliment Ohridski" 60019878)) **AND**
(LIMIT-TO (SUBJAREA,"MATH") **OR** LIMIT-TO (SUBJAREA,"ENGI") **OR** LIMIT-TO (SUBJAREA,"PHYS") **OR** LIMIT-TO (SUBJAREA,"COMP")) **AND**
(LIMIT-TO (PUBYEAR, 2022) **OR** LIMIT-TO (PUBYEAR, 2021) **OR** LIMIT-TO (PUBYEAR, 2020) **OR** LIMIT-TO (PUBYEAR, 2019) **OR** (LIMIT-TO (PUBYEAR, 2018)) **AND**
LIMIT-TO (DOCTYPE, "ar") **AND** LIMIT-TO (SRCTYPE, "j")

След набиране на скрипта-заявка в **Enter query string** в **Advanced search** се натиска тъмносиният бутон **Search**.

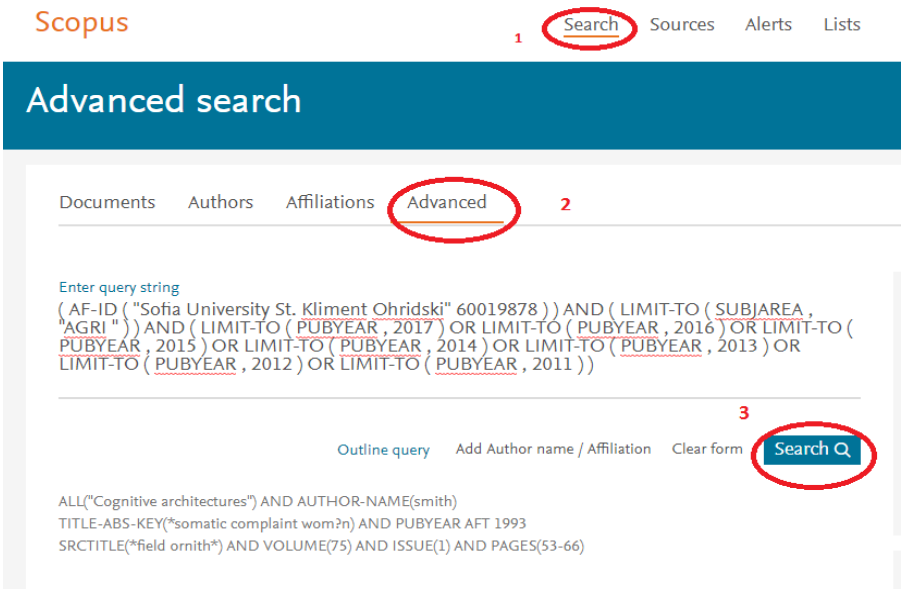

Това търсене препраща към екран, на който се показват всички намерени документи за съответното висше училище в съответната научна област/научни области, публикувани през посочените години. Самата изпълнена вече скрипт-заявка се показва в най-горната част на екрана, непосредствено под броя на намерените документи (в тъмно синята лента).

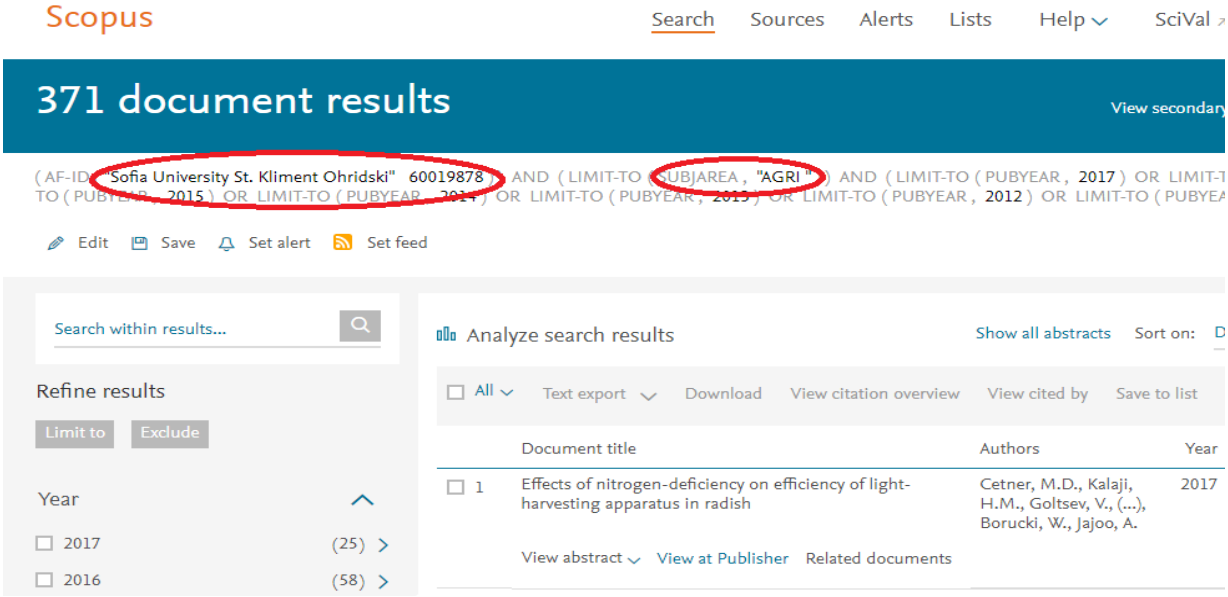

2. Как се проверява H-индексът, който съответства на подадената от Вас скрипт-заявка?

a. От падащото меню **All** задължително се избира **Select All,** като първото квадратче трябва да стане оранжево, както е показано на следващата снимка.

b. След това се избира **View citation overview,** като се кликва на текста **View citation overview.**

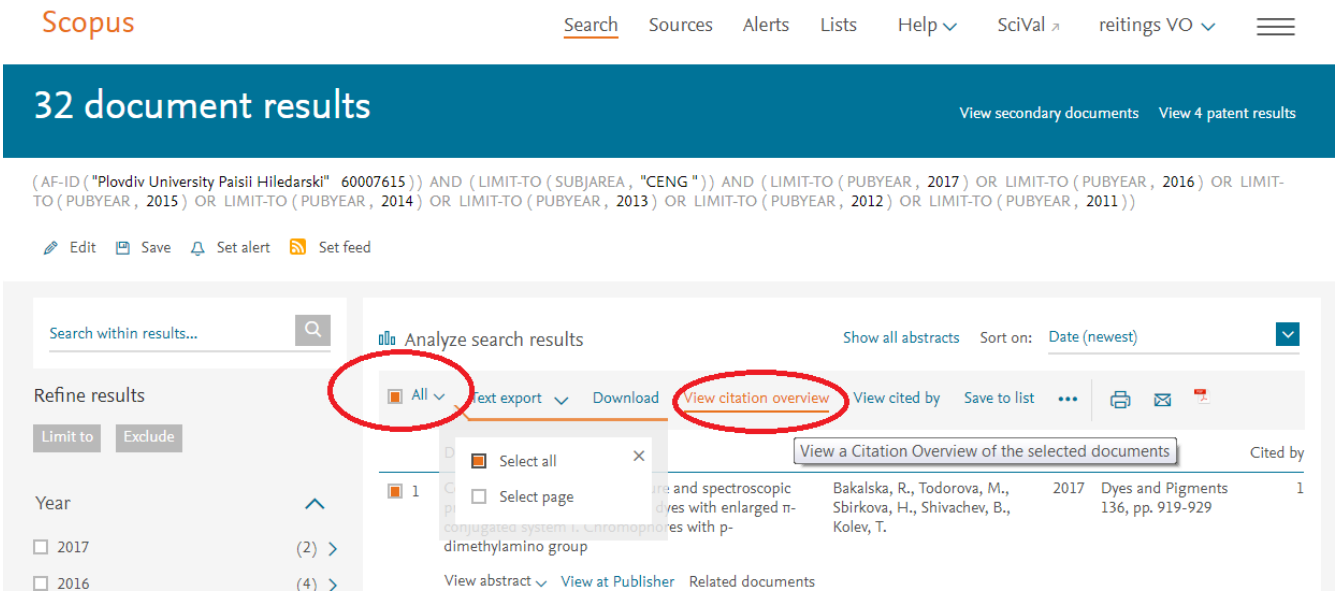

c. На следващия екран се вижда полученият H-индекс, който се намира горе вдясно, точно под тъмно синята линия и бутона Export. Там пише Document h-index=14 (в този пример), което е резултатът от Вашето търсене със съответната скрипт-заявка.

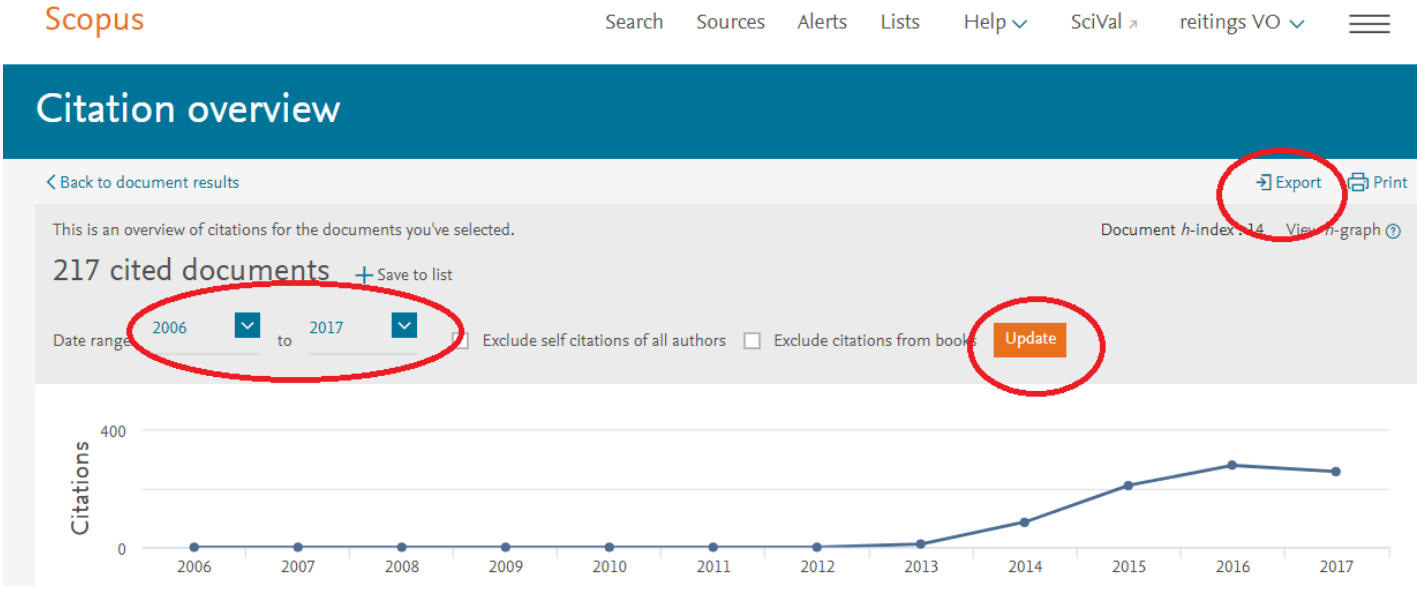

d. Освен H-индекса, Скопус предоставя информация и за броя на цитиранията на всеки документ по години на цитиранията. Може да се избере и период Date range (напр. 2006-2017), който специфицира годините, за които да се виждат бройките на цитиранията на съответното множество от документи. Времевият период в Data range се променя на 2018-2022, така че да съвпада с периода, за който търсим документи за текущото издание на РСВУ. Също така може да се избере дали да се вземет предвид автоцитиранията или да се изключат. За изключване се избира Exclude self-citation of all authors. После се натиска бутонът Update, с което системата Скопус специфицира годините на цитиранията и това дали да отчита автоцитиранията във съответната заявка.

e. След натискане на бутона Update, се изчаква докато синята графика на цитиранията по години се преначертае, което означава че системата е приключила с изготвянето на заявката Ви.

f. Накрая, можете да се избере Export, горе вдясно над Document h-index. В резултат на това се сваля CSV-файл (comma separated value22). В този файл се намира цялата информация по Вашата заявка.
g. В някои случаи, Скопус не може да експортира желания файл на момента. Това става, ако публикациите са твърде много.Тогава Скопус отваря прозорец Request for citation overview download и иска и-мейл адрес за обратна връзка. Потребителят (Вие) въвежда и-мейл адреса си и натиска бутона Request. Когато файлът се генерира, Скопус изпраща е-мейл с линк (валиден в период до 7 дни) на подаденият и-мейл адрес във CSV-формат.

3. Как полученият CSV-файл се преформатира в стандартен екселски файл?

Всички файлове, експортирани от Скопус, без значение дали се свалят чрез бутона **Export** или с помощта на линк, изпратен до Вашата поща, са в т.нар. CSV-формат. Файл, от този вид се превръща в екселски файл по следния начин:

a. Отваря се с двоен клик и се маркира първата му колона (A).
b. От менюто **Data** (шестото меню, горе) се избира функцията **Text to Columns.** Отваря се нов прозорец, където се избира **Delimited,** като за разделител се избира **Comma** (запетая). След това се натискат последователно бутоните **Next** и **Finish**.
c. В резултат на това, информацията от първата колона на CSV-файла се е разпределила по следващите му колони.
d. Накрая файлът се запазва като **Excel workbook** (ексел-ски документ) през табчето **Save as**, което се намира в менюто **File** (първото меню, горе).

4. Приложения

Табл. 1 Научни области в Скопус 2024

AGRI	Agricultural and Biological Sciences
ARTS	Arts and Humanities
BIOC	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
BUSI	Business, Management and Accounting
CENG	Chemical Engineering
CHEM	Chemistry
COMP	Computer Science
DECI	Decision Sciences
DENT	Dentistry
EART	Earth and Planetary Sciences
ECON	Economics, Econometrics and Finance
ENER	Energy
ENGI	Engineering
ENVI	Environmental Science
HEAL	Health Professions

[22] **CSV** или **comma separated value** е файлов формат, подобен на ексел, но чието съдържание се намира в първата колона на таблицата, с разделител запетая.

IMMU	Immunology and Microbiology
MATE	Materials Science
MATH	Mathematics
MEDI	Medicine
NEUR	Neuroscience
NURS	Nursing
PHAR	Pharmacology, Toxicology and Pharmaceutics
PHYS	Physics and Astronomy
PSYC	Psychology
SOCI	Social Sciences
VETE	Veterinary
MULT	Multidisciplinary

ПРИЛОЖЕНИЕ IV. МАТРИЦА НА СЪОТВЕТСТВИЯТА МЕЖДУ ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ОБЛАСТИТЕ НА НАУКАТА ПО МЕЖДУНАРОДНА БАЗА ДАННИ WEB OF SCIENCE, ИЗПОЛЗВАНА В РСВУ 2024

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ	**НАУЧНА ОБЛАСТ (Web of science)**
Администрация и управление	GOVERNMENT & LAW
	PUBLIC ADMINISTRATION
Архитектура, строителство и геодезия	ARCHITECTURE
	CONSTRUCTION & BUILDING TECHNOLOGY
Биологически науки	ANTHROPOLOGY
	BIOCHEMISTRY & MOLECULAR BIOLOGY
	BIODIVERSITY & CONSERVATION
	BIOMEDICAL SOCIAL SCIENCES
	BIOPHYSICS
	CELL BIOLOGY
	DEVELOPMENTAL BIOLOGY
	ENTOMOLOGY
	ENVIRONMENTAL SCIENCES & ECOLOGY
	EVOLUTIONARY BIOLOGY
	LIFE SCIENCES BIOMEDICINE OTHER TOPICS
	MARINE & FRESHWATER BIOLOGY
	MATHEMATICAL & COMPUTATIONAL BIOLOGY
	MICROBIOLOGY
	OCEANOGRAPHY
	PARASITOLOGY
	REPRODUCTIVE BIOLOGY
	VIROLOGY
	ZOOLOGY
Биотехнологии	BIODIVERSITY & CONSERVATION
	BIOTECHNOLOGY & APPLIED MICROBIOLOGY
Ветеринарна медицина	ENTOMOLOGY
	INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
	MICROBIOLOGY
	MICROSCOPY
	MYCOLOGY
	NUTRITION & DIETETICS
	PARASITOLOGY

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ	**НАУЧНА ОБЛАСТ (Web of science)**
	REPRODUCTIVE BIOLOGY
	RESEARCH & EXPERIMENTAL MEDICINE
	RESPIRATORY SYSTEM
	SURGERY
	VETERINARY SCIENCES
	VIROLOGY
Военно дело	
Горско стопанство	FORESTRY
	PLANT SCIENCES
Електротехника, електроника и автоматика	AUTOMATION & CONTROL SYSTEMS
	COMPUTER SCIENCE
	INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
	MECHANICS
	ROBOTICS
	SCIENCE & TECHNOLOGY OTHER TOPICS
Енергетика	ENERGY & FUELS
	NUCLEAR SCIENCE & TECHNOLOGY
Животновъдство	AGRICULTURE
	ENTOMOLOGY
	FISHERIES
	INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
	MICROBIOLOGY
	MYCOLOGY
	OCEANOGRAPHY
	PARASITOLOGY
	VETERINARY SCIENCES
	ZOOLOGY
Здравни грижи	HEALTH CARE SCIENCES & SERVICES
	NURSING
	NUTRITION & DIETETICS
	PUBLIC, ENVIRONMENTAL & OCCUPATIONAL HEALTH
	RESEARCH & EXPERIMENTAL MEDICINE
Изобразително изкуство	
Икономика	BUSINESS & ECONOMICS
	GOVERNMENT & LAW
	INTERNATIONAL RELATIONS
	OPERATIONS RESEARCH & MANAGEMENT SCIENCE
Информатика и компютърни науки	COMPUTER SCIENCE
	MEDICAL INFORMATICS
	TELECOMMUNICATIONS

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ	**НАУЧНА ОБЛАСТ (Web of science)**
История и археология	ARCHAEOLOGY
	ASIAN STUDIES
	HISTORY
	RELIGION
	SPECTROSCOPY
Комуникационна и компютърна техника	AUTOMATION & CONTROL SYSTEMS
	COMPUTER SCIENCE
	TELECOMMUNICATIONS
Математика	MATHEMATICAL & COMPUTATIONAL BIOLOGY
	MATHEMATICAL METHODS IN SOCIAL SCIENCES
	MATHEMATICS
Материали и материалознание	MATERIALS SCIENCE
Машинно инженерство	AUTOMATION & CONTROL SYSTEMS
	ENGINEERING
	INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
	MECHANICS
Медицина	ALLERGY
	ANATOMY & MORPHOLOGY
	ANTHROPOLOGY
	BIOMEDICAL SOCIAL SCIENCES
	CARDIOVASCULAR SYSTEM & CARDIOLOGY
	CELL BIOLOGY
	DERMATOLOGY
	EMERGENCY MEDICINE
	ENDOCRINOLOGY & METABOLISM
	GASTROENTEROLOGY & HEPATOLOGY
	GENERAL & INTERNAL MEDICINE
	GENETICS & HEREDITY
	GERIATRICS & GERONTOLOGY
	IMMUNOLOGY
	INFECTIOUS DISEASES
	INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
	INTEGRATIVE & COMPLEMENTARY MEDICINE
	LEGAL MEDICINE
	LIFE SCIENCES BIOMEDICINE OTHER TOPICS
	MEDICAL ETHICS
	MEDICAL INFORMATICS
	MEDICAL LABORATORY TECHNOLOGY
	MICROBIOLOGY
	MYCOLOGY

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ	**НАУЧНА ОБЛАСТ (Web of science)**
	NEUROSCIENCES & NEUROLOGY
	NURSING
	NUTRITION & DIETETICS
	OBSTETRICS & GYNECOLOGY
	ONCOLOGY
	OPHTHALMOLOGY
	ORTHOPEDICS
	OTORHINOLARYNGOLOGY
	PARASITOLOGY
	PATHOLOGY
	PEDIATRICS
	PHYSIOLOGY
	PSYCHIATRY
	PUBLIC, ENVIRONMENTAL & OCCUPATIONAL HEALTH
	RADIOLOGY, NUCLEAR MEDICINE & MEDICAL IMAGING
	REHABILITATION
	REPRODUCTIVE BIOLOGY
	RESEARCH & EXPERIMENTAL MEDICINE
	RESPIRATORY SYSTEM
	RHEUMATOLOGY
	SCIENCE & TECHNOLOGY OTHER TOPICS
	SPECTROSCOPY
	SUBSTANCE ABUSE
	SURGERY
	TOXICOLOGY
	TRANSPLANTATION
	TROPICAL MEDICINE
	UROLOGY & NEPHROLOGY
	VIROLOGY
Металургия	METALLURGY & METALLURGICAL ENGINEERING
Музикално и танцово изкуство	
Науки за земята	ENVIRONMENTAL SCIENCES & ECOLOGY
	GEOCHEMISTRY & GEOPHYSICS
	GEOGRAPHY
	GEOLOGY
	METEOROLOGY & ATMOSPHERIC SCIENCES
	MINERALOGY
	OCEANOGRAPHY
Национална сигурност	
Обществени комуникации и информационни науки	COMMUNICATION

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ	**НАУЧНА ОБЛАСТ (Web of science)**
	FILM, RADIO & TELEVISION
	INFORMATION SCIENCE & LIBRARY SCIENCE
	TELECOMMUNICATIONS
Обществено здраве	AUDIOLOGY & SPEECH-LANGUAGE PATHOLOGY
	BIOMEDICAL SOCIAL SCIENCES
	HEALTH CARE SCIENCES & SERVICES
	IMMUNOLOGY
	INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
	MEDICAL LABORATORY TECHNOLOGY
	MICROBIOLOGY
	MICROSCOPY
	MYCOLOGY
	NURSING
	NUTRITION & DIETETICS
	OPERATIONS RESEARCH & MANAGEMENT SCIENCE
	PUBLIC, ENVIRONMENTAL & OCCUPATIONAL HEALTH
	REHABILITATION
	RESEARCH & EXPERIMENTAL MEDICINE
	SUBSTANCE ABUSE
	TOXICOLOGY
	VIROLOGY
	WATER RESOURCES
Общо инженерство	AUTOMATION & CONTROL SYSTEMS
	ENGINEERING
	INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
	MECHANICS
	ROBOTICS
	SCIENCE & TECHNOLOGY OTHER TOPICS
Педагогика	AUDIOLOGY & SPEECH-LANGUAGE PATHOLOGY
	EDUCATION & EDUCATIONAL RESEARCH
Педагогика на обучението по ...	
Политически науки	GOVERNMENT & LAW
	INTERNATIONAL RELATIONS
Право	CRIMINOLOGY & PENOLOGY
	GOVERNMENT & LAW
	INTERNATIONAL RELATIONS
	LEGAL MEDICINE
Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми	ENERGY & FUELS
	MINERALOGY
	MINING & MINERAL PROCESSING

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ	**НАУЧНА ОБЛАСТ (Web of science)**
	REMOTE SENSING
	SCIENCE & TECHNOLOGY OTHER TOPICS
	SPECTROSCOPY
Психология	PSYCHIATRY
	PSYCHOLOGY
	SOCIAL SCIENCES OTHER TOPICS
	SUBSTANCE ABUSE
Растениевъдство	PLANT SCIENCES
Растителна защита	PLANT SCIENCES
Религия и теология	ASIAN STUDIES
	ETHNIC STUDIES
	RELIGION
Социални дейности	SOCIAL WORK
	SUBSTANCE ABUSE
Социология, антропология и науки за културата	ANTHROPOLOGY
	AREA STUDIES
	CULTURAL STUDIES
	DEMOGRAPHY
	ETHNIC STUDIES
	MATHEMATICAL METHODS IN SOCIAL SCIENCES
	RELIGION
	SOCIAL ISSUES
	SOCIAL SCIENCES OTHER TOPICS
	SOCIOLOGY
	URBAN STUDIES
Спорт	SPORT SCIENCES
Стоматология	DENTISTRY, ORAL SURGERY & MEDICINE
Театрално и филмово изкуство	
Теория и управление на образованието	EDUCATION & EDUCATIONAL RESEARCH
	INFORMATION SCIENCE & LIBRARY SCIENCE
Теория на изкуствата	
Транспорт, корабоплаване и авиация	TRANSPORTATION
Туризъм	BUSINESS & ECONOMICS
	OPERATIONS RESEARCH & MANAGEMENT SCIENCE
	SOCIAL SCIENCES OTHER TOPICS
Фармация	MICROBIOLOGY
	MYCOLOGY
	NUTRITION & DIETETICS

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ	**НАУЧНА ОБЛАСТ (Web of science)**
	PHARMACOLOGY & PHARMACY
	RESEARCH & EXPERIMENTAL MEDICINE
	TOXICOLOGY
	VIROLOGY
Физически науки	ACOUSTICS
	ASTRONOMY & ASTROPHYSICS
	CRYSTALLOGRAPHY
	GEOCHEMISTRY & GEOPHYSICS
	MECHANICS
	METEOROLOGY & ATMOSPHERIC SCIENCES
	MICROSCOPY
	NUCLEAR SCIENCE & TECHNOLOGY
	OPTICS
	PHYSICS
	REMOTE SENSING
	SCIENCE & TECHNOLOGY OTHER TOPICS
	SPECTROSCOPY
	THERMODYNAMICS
Филология	ASIAN STUDIES
	LINGUISTICS
	LITERATURE
Философия	ASIAN STUDIES
	HISTORY & PHILOSOPHY OF SCIENCE
	PHILOSOPHY
	RELIGION
Химически науки	CHEMISTRY
	CRYSTALLOGRAPHY
	ELECTROCHEMISTRY
	GEOCHEMISTRY & GEOPHYSICS
	MICROSCOPY
	NUCLEAR SCIENCE & TECHNOLOGY
	POLYMER SCIENCE
	SCIENCE & TECHNOLOGY OTHER TOPICS
	SPECTROSCOPY
Химични технологии	CHEMISTRY
Хранителни технологии	FOOD SCIENCE & TECHNOLOGY

ПРИЛОЖЕНИЕ V. СПИСЪК НА ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА, ПОСТАВЕНИ „ПОД ЧЕРТА" В СТАНДАРТИЗИРАНИТЕ КЛАСАЦИИ ПО ПРОФЕСИОНАЛНИ НАПРАВЛЕНИЯ В РСВУ 2024

Професионално направление	**Висше училище**	**Причина за поставяне „под черта"**
Администрация и управление	Лесотехнически университет	Недостатъчно студенти (под 15)
Администрация и управление	Химикотехнологичен и металургичен университет - София	Недостатъчно студенти (под 15)
Архитектура, строителство и геодезия	Европейски политехнически университет	Недостатъчно завършили (под 30)
Архитектура, строителство и геодезия	Национален военен университет "Васил Левски"	Недостатъчно завършили (под 30)
Архитектура, строителство и геодезия	Шуменски университет "Епископ Константин Преславски"	Недостатъчно студенти (под 15)
Електротехника, електроника и автоматика	Медицински университет "Проф. д-р Параскев Стоянов" - Варна	Недостатъчно завършили (под 30)
Енергетика	Европейски политехнически университет	Недостатъчно завършили (под 30)
Изобразително изкуство	Варненски свободен университет "Черноризец Храбър"	Недостатъчно завършили (под 30)
Икономика	Технически университет - Габрово	Недостатъчно студенти (под 15)
Информатика и компютърни науки	Висше училище по мениджмънт - Варна	Недостатъчно завършили (под 30)
Информатика и компютърни науки	Европейски политехнически университет	Недостатъчно завършили (под 30)
Информатика и компютърни науки	Тракийски университет - Стара Загора	Недостатъчно завършили (под 30)
История и археология	Американски университет в България	Недостатъчно студенти и завършили
Комуникационна и компютърна техника	Тракийски университет - Стара Загора	Недостатъчно завършили (под 30)
Математика	Американски университет в България	Недостатъчно студенти и завършили
Математика	Великотърновски университет "Св. св. Кирил и Методий"	Недостатъчно студенти и завършили
Математика	Югозападен университет "Неофит Рилски"	Недостатъчно студенти и завършили
Машинно инженерство	Университет "Проф. д-р Асен Златаров" - Бургас	Недостатъчно завършили (под 30)
Медицина	Университет "Проф. д-р Асен Златаров" - Бургас	Недостатъчно завършили (под 30)
Национална сигурност	Висше военноморско училище "Н.Й.Вапцаров"	Недостатъчно завършили (под 30)
Обществени комуникации и информационни науки	Шуменски университет "Епископ Константин Преславски"	Недостатъчно студенти (под 15)
Обществено здраве	Софийски университет "Св. Климент Охридски"	Липса на акредитация
Общо инженерство	Висше училище по телекомуникации и пощи	Недостатъчно завършили (под 30)
Общо инженерство	Европейски политехнически университет	Недостатъчно студенти и завършили
Педагогика	Нов български университет	Недостатъчно завършили (под 30)
Педагогика на обучението по	Висше училище по мениджмънт - Варна	Недостатъчно студенти и

		завършили
Педагогика на обучението по	Технически университет - София	Недостатъчно завършили (под 30)
Политически науки	Варненски свободен университет "Черноризец Храбър"	Недостатъчно студенти (под 15)
Социални дейности	Медицински университет - Плевен	Недостатъчно студенти и завършили
Социални дейности	Нов български университет	Недостатъчно студенти (под 15)
Теория и управление на образованието	Нов български университет	Недостатъчно студенти и завършили
Теория на изкуствата	Нов български университет	Недостатъчно завършили (под 30)
Туризъм	Лесотехнически университет	Недостатъчно завършили (под 30)
Туризъм	Пловдивски университет "Паисий Хилендарски"	Недостатъчно студенти (под 15)
Физически науки	Югозападен университет "Неофит Рилски"	Недостатъчно завършили (под 30)
Философия	Нов български университет	Недостатъчно завършили (под 30)
Философия	Пловдивски университет "Паисий Хилендарски"	Недостатъчно завършили (под 30)
Хранителни технологии	Висше училище по мениджмънт - Варна	Недостатъчно студенти и завършили